

Γ. ΔΑΜΠΑΚΗ

Η ΜΟΝΑΧΗ ΚΑΣΣΙΑΝΗ

Η ΩΡΑΙΑ,
ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΗ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΗ
ΥΜΝΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Βίος, ιστορία, ἔργα καὶ ἀνάπτυξις τοῦ
ὕμνου αὐτῆς).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

44—Ὁδὸς Σταδίου—44

1912

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

Η ΜΟΝΑΧΗ ΚΑΣΣΙΑΝΗ

Η ΩΡΑΙΑ,
ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΗ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΗ
ΥΜΝΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

(Βίος, ιστορία, ἔργα καὶ ἀνάπτυξις τοῦ
ὑμνου αὐτῆς).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΒΕΤΙΑΣ»

44—Ὁδὸς Σταδίου—44

1912

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΣΕΒΑΣΜΙΑΝ ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ

ΙΕΡΟΝ

Καὶ τοῦ μικροῦ τούτου ἔργου ἡ
ἀφιέρωσις εἰς Σέ, Μήτηρ μου, ἀνήκει,

διότι ἀπὸ τοῦ στόματός Σου τὸ πρῶ-
τον ἡμεῖς, τὰ τέκνα Σου, ἤκούσαμεν τὰ
λαμπρὰ διδάγματα καὶ τὰς συγκινη-
τικὰς περιπετείας τῆς ὥραίας Κασσι-
ανῆς, τὸν λαμπρὸν Κανόνα καὶ τὰ
ἐγκώμια τοῦ Ἑπιταφίου καὶ παρὰ
Σοῦ, ὦ ποθεινὴ καὶ σεβασμία Μῆτερ,
ἐδιδάχθημεν τὰ περὶ τοῦ ὑπερόχου
κάλλους τῆς ὑμνολογίας τῆς ἁγία-
ῶν Ἐκκλησίας.

Ὁ Υἱός Σου
ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἡ ΥΜΝΩΔΟΣ ΚΑΣΣΙΑΝῆ

Η ΚΑΣΣΙΑΝΗ

Ἡ Χριστιανικὴ ὕμνολογία.

Θὺ δὲν συγκινητικώτερον, πλέον μαλάσσον καὶ βαθέως τὰς χορδὰς τῆς καρδίας τῶν Χριστιανῶν πληττον, ὅσον ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ὕμνολογία καὶ ποίησις καὶ μάλιστα ἡ κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν εἰς τοὺς εὐωδιάζοντας καὶ καταφώτους Ναοὺς τῶν Χριστιανῶν ψαλλομένη.

Πόσον ὕψος, πόση ποίησις καὶ πόσα θεῖα αἰσθήματα δὲν ἐξεγείρει ἐν ἡμῖν ἡ ἱερὰ τῆς Ἐκκλησίας ὕμνολογία, ὅταν μάλιστα ὑπὸ καλ-

λιφώνων καὶ εὐλαβῶν ψαλτῶν
κῦτῃ ψάλληται καὶ διερμηνεύηται!

Ἡ ὑμνωδὸς Καθδιανή.

Οὕτω μία τῶν λαμπρῶν καὶ
ἐξόχων ὑμνωδῶν τῆς ἀγίας ἡμῶν
Ἐκκλησίας εἶνε ἡ ἱερὰ Κασσιανή.

Τίς ἀγνοεῖ τὴν συμπαθῇ καὶ εὐ-
σχήμονα ὑμνωδὸν ταύτην, ἣν πάν-
τες οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι ὀνο-
μάζουσι περικαλλῇ καὶ ὡραίαν, εὐ-
σεβεστάτην δὲ καὶ σοφωτάτην *Μο-
ναχήν*, ἥς οἱ ὕμνοι τοσοῦτον προσφι-
λῶς περικουμουσι τὴν ὑμνολογίαν
τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας;

Γενεαὶ ἔρχονται καὶ παρέρχον-
ται, ἀλλ' ἡ εὐσεβὴς Κασσιανή
μένει ἐς αἰὶ πρότυπον πίστεως,
πρότυπον θείας ποιήσεως, πρό-

τυπον καρδίας, ἀποτυχούσης μὲν
εἰς τὰ τοῦ Κόσμου, ἐπιτυχούσης ὅ-
μως εἰς τὰ ὑπὲρ Κόσμον.

Ἡ ἀθανασία τῆς Καθ- διανῆς.

Ἡ Κασσιανή, ἥς τόσον ὀλίγα
ἐκ τοῦ βίου αὐτῆς γινώσκουμεν,
ὥς τις γνωστὴ καὶ προσφιλὴς τοῦ
οἴκου ἡμῶν ὑπαρξίς, ζῇ ἐν τῇ
καρδίᾳ ἡμῶν. Τὴν ἀγαπῶμεν, καί,
ἄγνωστόν πως, χωρὶς νὰ θέλωμεν,
εἰς τὸ ὄνομα αὐτῆς αἰσθανόμεθα
παλμοὺς ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ
συγκινήσεως, ἡ δὲ ἱστορία αὐτῆς
τοσοῦτον συγκινεῖ καὶ θέλγει τοὺς
Χριστιανοὺς δώδεκα περίπου αἰώ-
νων, ἥτοι ἐπὶ 1060 ἔτη, καθόσον
ἀπὸ τοῦ 850 περίπου μετὰ Χριστὸν

ἔτους ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν Ὁρθο-
δοξῶν Ἑκκλησιῶν μετὰ τοῦ αὐ-
τοῦ ζήλου, τῆς αὐτῆς εὐλαβείας
καὶ ἐνδιαφέροντος σπεύδουσιν οἱ
Χριστιανοί, ὅπως ἀκούσωσι τοὺς
ὕμνους καὶ ἰδίᾳ τὸ ὠραῖον τροπά-
ριον τῆς Κασσιανῆς, ὅπερ ἡ περι-
βάλλουσα αὐτὸ ποίησις καὶ τὰ
ἱστορούμενα περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν
συμβάντων κατὰ τὴν συγγραφὴν
τούτου ποιοῦσιν ἔτι προσφιλέστε-
ρον εἰς τὰς καρδίαις τῶν Χριστι-
ῶν πάντων τῶν αἰώνων.

Αἱ χοιρδιαναὶ γυναῖκες.

Ἰδίᾳ εἰς τὰς εὐσεβεῖς τῶν Χρι-
στιανῶν θυγατέρας ἡ Κασσιανὴ
εἶναι θαυμάσιον ὑπόδειγμα, πῶς
ἐπὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν αὐται

στηριζόμεναι δύνανται ν' ἀπαν-
τῶσιν εἰς τοὺς δῆθεν ἐπὶ τῆς
ἀγίας ὡσαύτως Γραφῆς στηριζο-
μένους καὶ θέλοντας οὕτως ἐπι-
πολαίως νὰ χαριεντισθῶσι καὶ νὰ
προσβάλωσι τὸ σεμνὸν καὶ αἰδῆ-
μον αὐτῶν, ἔστω καὶ ἂν οἱ ἐλα-
φρῶς χαριεντιζόμενοι οὗτοι εἶναι
οἱ ἰσχυροὶ τῆς Γῆς.

ὦ! ἐὰν πᾶσα κόρη καὶ Κυρία,
καλῶς τὰς ἀγίας Γραφὰς γινώ-
σκουσα, ἦντλει τὸ θάρρος αὐτῆς
καὶ τὴν πεποιθήσιν ἐκ τῆς γνῶ-
σεως τῶν ἁγίων Γραφῶν, πό-
σον σεβασμοῦ καὶ μιμνήσεως ἀξία
δὲν θὰ ᾔτο εἰς τὴν Χριστιανικὴν
ἡμῶν κοινωνίαν λαμπρὰ οὕτως
εὐσεβείας διδάγματα εἰς ἐκάστην
περίστασιν δίδουσα.

Εὐθαρσῆς δτάσις τῶν χριστιανῶν γυναικῶν.

Ἡ Ἱστορία τῶν πρώτων αἰῶ-
νων βρίθει τοιούτων παραδειγμά-
των, δι' ὧν ἀσθενεῖς γυναῖκες
ἀπέτειναν σοφωτάτας καὶ γεν-
ναιοτάτας γνώμας καὶ ἀπαντήσεις
εἰς τοὺς οἰηματίας ἄρχοντας καὶ
εἰς τοὺς μόνον ἐπὶ τὴν κατὰ τύχην
ἑξίαν αὐτῶν στηριζομένους ἡγε-
μόνας.

Ἄλλ' ἡμεῖς δὲν συγγράφομεν
ἤδη τὴν λαμπρὰν ἱστορίαν τῶν
ὑπερόχων χριστιανῶν γυναικῶν
διὰ μέσου τῶν πρώτων ἰδίᾳ αἰώ-
νων τῆς Ἐκκλησίας, οἷαι ἡ Περ-
πέτουα, ἡ Φελίτσιτας, ἡ Ποτα-
μίανα, ἡ Αἰκατερίνη, ἡ Ἰου-

λίττη, ἡ Μόνικα, ἡ Ἀνθοῦσα, ἡ
Ἑρμέλεια, ἡ Μακρίνα, ἡ Γοργο-
νία, ἥς τὰς ἀρετὰς δι' ἰδίου ἐξύ-
μνησε λόγου ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς
Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, καὶ τόσαι
ἄλλαι μεγάλαι χριστιαναὶ γυναῖ-
κες, διὰ τοῦτο ἀποκλειστικῶς πε-
ριοριζόμεθα εἰς τὸ θέμα ἡμῶν,
εἰς τὰ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ὑμνογράφου.

Τὰ πρὸς μελέτην θέματα.

Ἡ Κασσιανή, ὡς ὑποψήφιος
Αὐτοκράτειρα, ἡ αὐτὴ ὡς Μο-
ναχή, ἡ αὐτὴ ὡς ὑπέροχος ὑμνο-
γράφος, ἡ ἀντ' αὐτῆς τὸν θρόνον
καταλαβοῦσα Θεοδώρα, ὁ Αὐτο-
κράτωρ Θεόφιλος καὶ τὰ συναφῇ
τούτοις εἶναι τὰ θέματα, ἅτινα

θέλομεν πραγματευθῆ ἐπὶ ἱστορικῶν καὶ οὐχὶ ἐπὶ μυθιστορικῶν ἀσθεδῶν καὶ ἀνυπάρκτων βάσεων στηριζόμενοι.

Ἡ παρθένος Κασσιανή.

Ἀτυχῶς περὶ τοῦ βίου, τῆς πατρίδος καὶ τῶν γονέων τῆς Κασσιανῆς, ὧν αὕτη ἐνωρὶς ἐστερήθη μείνασα ὀρφανή (1), πολὺ ὀλίγα γνωρίζομεν.

Ὅ,τι γνωρίζομεν εἰσιν αἱ ὀλίγαι μὲν, ἀλλ' ἀσφαλεῖς ὅμως καὶ βέβηλοι πληροφορίες, ἃς δίδουσιν ἡμῖν οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι, ἐν σχέσει ἰδίᾳ πρὸς τὸ γνωστὸν ἱστορικὸν ἐπεισόδιον, ὅπερ ἔλαβε χώραν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ αὐ-

τοκράτορος Θεοφίλου, τοῦ υἱοῦ Μιχαήλ τοῦ Τραυλοῦ (829).

Ἐκ τῶν Βυζαντινῶν χρονογράφων πληροφοροῦμεθα ὅτι αὕτη ὠνομάζετο Κασσιανή, Κασία, (1) Εἰκασία καὶ Ἰκασία, ὅτι ἦν κόρη περικαλλεστάτη, εὐσεβεστάτη καὶ σοφωτάτη, ἐκ γένους ἐπισήμου, εὐθαρσῆς, συνετῆ, εὖστοχος, γνώστης τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ ὅτι μετὰ τὸ ἐπεισόδιον αὐτῆς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου ἰδίᾳ Μονὴν ἢ ὠρχία Κασσιανὴν κτίσασα, ἐγένετο μοναχὴ «μόνω Θεῷ ζῶσα» καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς

(1) Οὕτως ὠνομάζετο καὶ ἡ δευτέρα θυγάτηρ τοῦ Ἰωβ, ἐκ τοῦ ἀρωματικοῦ φυτοῦ «κασίας». Ἐχομεν καὶ ὄνομα Κασσιανῆς

(1) Παπαδοπ. Ἐκκλ. Μουσ. σελ. 251.

τὴν θείαν ποίησιν καὶ ὑμνολογίαν
τῆς Ἐκκλησίας ἀσχολουμένη.

Ὁ εἰς αὐτὴν δεδασμὸς καὶ ἀγάπη.

Αἱ μεγάλαι δὲ περιπέτειαι, ἃς
ἐν τῷ πολυκυμάντῳ σταδίῳ τοῦ
βίου αὐτῆς ὑπέστη ἡ εὐγενὴς μο-
ναχὴ αὕτη, ὁ ἐκ διαμέτρου ἀντί-
θετος βίος, εἰς ὃν ἀνελπίστως ἐξ
ἀθώκας ὅλως ἀπαντήσεως πρὸς τὸν
Βασιλέα περιῆλθεν αὕτη, ὁ σο-
βαρὸς βίος, εἰς ὃν μετὰ ταῦτα
ἐπεδόθη, τὰ τρυφερά, μελαγχολ-
ικά, πλήρη κατανύξεως ἄσματα,
ἅτινα ὡς πολύτιμον θησαυρὸν τῇ
ἐκκλησίᾳ παρέδωκεν ἡ ὑπὸ τοῦ
Θεοφίλου, ὡς πάντες οἱ χρονο-
γράφοι ὁμολογοῦσι, μὴ ἀκριβῶς

ἐκτιμηθεῖσα τῆς Κασσιανῆς εὐσε-
βῆς εὐφυΐα, ταῦτα πάντα καθι-
στῶσιν αὐτήν, ὡς εὐφυΐαν, ἀ-
δικηθεῖσαν, ὡς ἐξ εὐγενῶν, εὐ-
γενῇ κόρην, ὡς εὐσεβῇ μοναχὴν
καὶ ἱερὰν ὑμνωδόν, ἐξόχως προσ-
φιλῇ, συμπαθῇ καὶ ἀγίαν· ἐπὶ
πᾶσι δὲ τούτοις καὶ αὐτὸς ὁ σκο-
τεινὸς καὶ μυστηριώδης πέπλος,
ὃν τὰ ἐρυμνὰ τείχη τῆς Μονῆς
αὐτῆς ἐπιρρίπτουσιν ἐφ' ὅλου τοῦ
ἐν τῇ Μονῇ κεκλεισμένου αὐτῆς
βίου, καθίστησιν αὐτὴν μυστη-
ριώδη τινὰ ἱερὰν ὑπαρξίν καὶ ἀ-
συγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἡ ἱστορικῇ
αὕτη ἄγνοια ἐπαυξάνει τοῦ βίου
αὐτῆς τὰ θέλγητρα καὶ τὴν συμ-
πάθειαν τῶν αἰώνων, ὡς μεγαλο-

ποιεῖται καὶ ἐπαυξάνει ὠραιότης
κόρης πέπλω κεκαλυμμένης.

Ὁ αὐτοκράτωρ Θεόφιλος.

Ὁ Θεόφιλος ἦν υἱὸς Μιχαὴλ
Β' τοῦ Τραυλοῦ (821—829),
ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς ζῶντος τοῦ
πατρὸς αὐτοῦ Μιχαήλ.

Ὁ Θεόφιλος εἶχε πολλὰς ἀρε-
τάς, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἐλλείψεις,
ὅς ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πα-
τρὸς αὐτοῦ, ὅστις καὶ τῶν ἱερῶν
εἰκόνων τῆς Ὁρθοδοξίας ἦν διώ-
κτης, ὡς δευτέραν δὲ σύζυγον πα-
ρανόμως τῷ 824 ἔλαβε τὴν βασι-
λόπαιδα Εὐφροσύνην, μονάζουσαν
ἤδη ἐν τῇ νήσῳ Πριγκίπῳ.

Ὁ Θεόφιλος, ὡς ὁ πατὴρ αὐ-
τοῦ, δὲν ἐτίμα τὰς ἁγίας εἰκόνας,

ἦν δὲ ἀπότομος καὶ λίαν τραχὺς
τὰ ἥθη.

Τοῦτον ὁ Γεώργιος ὁ Ἀμαρτω-
λὸς καλεῖ «νέον Βαλτάσαρ, πα-
ραβάτην καὶ θεομισῇ. τῶν ἁγίων
εἰκόνων ὑβριστὴν, καθαιρέτην καὶ
βέβηλον».

Ἀρεταὶ τοῦ Θεοφίλου.

Ἐξαιρέσει ὅμως τῆς εἰκονομα-
χικῆς αὐτοῦ αἰρέσεως ὁ Θεόφιλος
κατὰ τοὺς λοιποὺς χρονογράφους
ἦν ἀνὴρ εὐσεβὴς περὶ τὰ θεῖα καί,
ὡς ὁ Μιχ. Γλυκᾶς ἀναφέρει, «καθ'
ἐκάστην ἐβδομάδα διὰ τῆς ἀγορᾶς
ἔφιππος εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις
ναὸν ἀπήρχετο· εἰ γὰρ καὶ τιμὴν
ταῖς ἁγίαις εἰκόσιν οὐκ ἔνεμεν,
ἀλλὰ τῷ Σωτῆρι καὶ αὐτῇ τῇ

Θεομήτορι πίστιν εἰτῆρει, ὡς ἐ-
λεγεν» (1).

Ἡγάπα νὰ ψάλλῃ ἐν τοῖς να-
οῖς καὶ νὰ χειρονομῇ, ὡς ἀναφέ-
ρει ὁ Κεδρηνός, κρητῶν τὸν μου-
σικὸν χρόνον.

Εἰς τὸν αὐτοκράτορα δὲ τοῦ-
τον ἀποδίδεται καὶ ὁ ὥραϊος ὕ-
μνος τῶν Βασιλέων: «Ἐξέλθετε ἔθνη,
ἐξέλθετε λαοί» (Κωδινός), ὃν ἔ-
ψαλλον οἱ ψάλλται τῆς ἀγίας Σο-
φίας, ἐνῷ οἱ μετὰ ταῦτα αὐτο-
κράτορες τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ
Παλατίου μετέβαινον εἰς τὸν ναόν.

**Ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς τὸ
δίκαιον.**

Πρὸ παντὸς ὁ Θεόφιλος εἶχε

(1) (Χρον. τόμ. δ' ἐκδ Βόν. σ. 535).

μίαν μεγίστην ἀρετὴν, ἡγάπα
τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ συμφέ-
ροντα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· διὰ τοῦτο
εἶχε διατάξει, καθ' ὃν χρόνον δι-
ήρχετο τὰς ὁδοὺς τοῦ Βυζαντίου,
πᾶς πολίτης ἐλευθέρως νὰ δύνα-
ται νὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν βασιλέα,
ἐάν τις τὸν ἡδίκηι· οὗτος αὐθω-
ρεῖ, εἰ καὶ μετὰ πολλῆς τρυχύ-
τητος καὶ αὐστηρότητος, προέ-
βαινε εἰς τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν
τοῦ ἐνόχου, ἀδιαφορῶν ἂν οὗτος
κατεῖχεν ὑψηλὴν ἢ χαμηλὴν θέ-
σιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὡς τοῦτο
μαρτυρεῖ ἡ δημοσία μαστίγωσις
καὶ αἱ ἄλλαι τιμωρίαι τοῦ Πε-
τρωνᾶ, ἀδελφοῦ τῆς αὐτοκρατεί-
ρας Θεοδώρας, ὅτε συνέλαβον αὐ-
τὸν ἀδικοῦντα πτωχὴν χήραν, ὡς

καὶ τὸ ἕτερον γεγονός, ὅτι διὰ τοῦ ὕγρου πυρὸς τῷ 834 κατέκαυσε πλοῖον τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοδώρας, ὅτε ἔμαθεν ὅτι διὰ τούτου ἡ Θεοδώρα ἔφερε πρὸς ἐμπορίαν πράγματα τῆς Συρίας, τοὺς ἀξιοθκυμάστους τούτους λόγους εἰπὼν :

« Ἐνῶ ὁ ὕψιστος μὲ κατέστησε καὶ μὲ ἀνέδειξε Βασιλέα, σὺ θέλεις νὰ μὲ κάμῃς ἀνθρωπον τοῦ ναυτικοῦ ἐμπορίου μάθε ὅτι τὸ ἐμπόριον ἀνήκει εἰς τοὺς ιδιώτας, ὅπως ζῶσιν ἐξ αὐτοῦ· ἐὰν δὲ ἡμεῖς μετὰ τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος θέλομεν νὰ ἔχωμεν καὶ τὰς τοῦ ἐμπορίου ὠφελείας, τότε πῶς θὰ ζήσωσιν οἱ πολῖται ;»

Καὶ ἐπὶ λέξει :

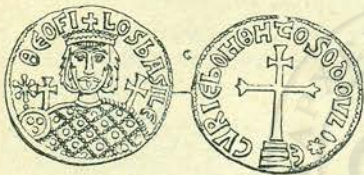
« Βασιλέα με » λέγων « ἀναδείξαντος τοῦ Θεοῦ, σὺ βιάξῃ ποιῆσαι με ναύκληρον, ἴσθι δὲ ὅτι τοῖς ιδιώταις τὸ ἐμπορεύεσθαι προσκεκλήρωται, ἢν' ἐκεῖθεν τὰς πρὸς τὸ ζῆν πορίζονται ἀφορμὰς· εἰ δ' ἡμεῖς μετὰ τῆς βασιλικῆς εὐτετηρίας καὶ τὰ ἐξ ἐμπορίας ἑαυτοῖς περιποιεῖσθαι πειρώμεθα, πόθεν ἂν οἱ τῆς τύχης τῆς ιδιώτιδος τὰ ζωαρκῇ συμπορίσαιντο ;» ⁽¹⁾

Ἐν γένει ὁ Αὐτοκράτωρ Θεόφιλος φέρεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς πρότυπον τῶν δικαιοτάτων βυσιλέων καὶ ὢν, ὡς λέγει ὁ Κεδρηνός, « ἐφοβοῦντο πάντες οἱ πονη-

(1) Ζωναρ. Ἐκδὸ Βόνν Τόμ Γ' σ 357

ροί, ἀπεθαύμαζον δὲ οἱ χρηστοὶ
καὶ ἀγαθοὶ πολῖται».

Τοιοῦτος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς
ὁ Αὐτοκράτωρ Θεόφιλος.

Πανομοιότυπον νομίσματος.

Ὁ Βασιλεὺς Θεόφιλος (829—842)
«Θεόφιλος Βασιλεὺς». «Κύριε βοήθει τῷ
σῷ δούλῳ».

Ἡ μοναχὴ Εὐφροσύνη.

Ὁ πατὴρ τοῦ Θεοφίλου Μι-
χαὴλ εἶχε γεννήσει τὸν Θεόφι-

λον ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ συζύγου
Θέκλης.

Μετὰ τὸν θάνατον ὅμως αὐτῆς
(† 854) λίαν δυσαρέστως τοῦ
κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ φέροντος,
εἶχε νυμφευθῇ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔ-
τος, ὡς δευτέραν γυναῖκα τὴν
Μοναχὴν Εὐφροσύνην, μονάζουσαν
μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης εἰς τὴν
Πρίγκιπον.

Ὁ Θεόφιλος δὲν ἠγάπα διὰ
τοῦτο πολὺ τὴν πρώην μοναχὴν
μητρειάν αὐτοῦ, νῦν δὲ βασιλίσ-
σαν Εὐφροσύνην.

Ἡ Εὐφροσύνη ἐβλεπεν ὅτι ὁ
Θεόφιλος ἴσως εἶχε δίκαιον. Ἐπι-
θυμοῦσα δὲ νὰ προσελκύσῃ τὴν
ἀγάπην αὐτοῦ ἐσκέφθη νὰ παρά-
σχῃ εἰς αὐτὸν τὸ δεύτερον προσ-

φιλές αὐτοῦ ἡμῖς, παρέχουσα τὴν ἐπιζηλον εὐκαιρίαν, ὅπως ἐξ ὅλων τῶν ὠραίων θυγατέρων τοῦ Κράτους οὗτος ἐκλέξῃ τὴν ὠραιότητα πασῶν.

Ἀληθῶς ἡ πρόην μοναχὴ Εὐφροσύνη ἐσκέφθη ὡς ἀληθῆς ἀπόγονος τῆς προμήτορος Εὐας.

Τὸ δέλεαρ ἦτο ἀκαταμάχητον.

Οὐδερμία ἀρετὴ ἀνδρὸς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑποχωρήσῃ ἴσως πρὸ τοῦ παρουσιαζομένου ὠραίου συνόλου τῆς θηλείας νεότητος.

Ὅλαι αἱ συγκαταθέσεις ἐνυπῆρχον, δὲν ἀπητεῖτο, εἰ μὴ μόνον ἡ ἐκλογή.

Ἀλλ' ἦτο καὶ εὐκολος αὕτη;

Ἀληθῶς εὐτυχῆς, δυστυχῆς!

Οἱ χρονογράφοι.— Ἡ Καθ- διανή.— Τὸ περιώνυμον μῦλον.

Λεπτομερείας περὶ τῆς μοναδικῆς ταύτης ἐκλογῆς ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου ἐν μέσῳ τοῦ ἀπεριγράπτου πλούτου καὶ μεγαλείου τῶν αὐτοκρατορικῶν αἰθουσῶν τοῦ Βυζαντίου ἀναφέρουσιν ἤδη ἡμῖν οἱ χρονογράφοι Ἰωάννης ὁ Ζωνναρᾶς, Μιχαήλ ὁ Γλυκάς, Γεώργιος ὁ Ἀμαρτωλός, Θεόδωρος ὁ Πτωχοπρόδρομος, Γεώργιος ὁ Κεδρηνός, Γεώργιος ὁ Κωδινός, Παῦλος ὁ Σιλεντιανός καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν τε ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων.

Καὶ ὁ μὲν Ζωνναρᾶς διηγεῖται ἡμῖν ὅτι :

«Θελήσας ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος,
»ὅπως νυμφευθῇ, ἐκ πολλῶν με-
»ρῶν τοῦ βασιλείου του προσε-
»κάλεσε πολλὰς ὥραιας κόρας,
»μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ
»Εἰκασία, πολὺ ὥραία κατὰ τὴν
»μορφὴν καὶ πολὺ ὑπερτέρα ἀπὸ
»ὅλας τὰς ἄλλας κατὰ τε τὴν
»παιδείαν καὶ τὸ ἐπίσημον τοῦ
»γένους αὐτῆς.

«Ἐν ἡμέρᾳ λοιπὸν τακτῇ πε-
»ριήρχετο ἐνώπιον αὐτῶν κρα-
»τῶν χρυσοῦν μῆλον, ὅπως ἐπι-
»δώσῃ αὐτὸ ὡς ἀρραβῶνα εἰς ἐκεί-
»νην, ἡ ὁποία ἤθελε τῷ ἀρέσει.

«Ἄμα δὲ ἔφθασε πρὸ τῆς Εἰ-
»κασίας, θαυμάσας τὴν ὥραιότητά
»αὐτῆς, εἶπεν: «ἀπὸ τὴν γυ-
»ναῖκα ἐξηλθὼν ὅλα τὰ κακά»,

»ἢ δὲ Εἰκασία μετὰ σεμνοῦ ἐρυ-
»θήματος ἀπεκρίθη εὐτόλμως:
»ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα πη-
»γάζουν ὅλα τὰ καλλίτερα».

«Ὁ Θεόφιλος ὁμῶς, μείνας
»ἐμβρόντητος ἐκ τῆς ἀπαντήσεως,
»ἀντιπαρῆλθε χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς
»αὐτὴν τὸ μῆλον, ὅπερ ἔδωκεν
»εἰς τὴν Θεοδώραν, ἥτις κατή-
»γετο ἐκ Παφλαγονίας».

Γεώργιος ὁ Ἀμαρτωλὸς περὶ τῆς Καθδιανῆς.

Ἐκτενέστερον δὲ τὰ περὶ τῆς
Κησσιανῆς Γεώργιος ὁ Ἀμαρτω-
λός, διηγούμενος ἐπὶ λέξει, λέγει:

«Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ (τοῦ Θεο-
»φίλου) Εὐφροσύνη, ἀποστείλασα
»ἐν πᾶσι τοῖς θέμασιν ἤγαγε κό-

»ρας εὐπροσώπους πρὸς τὸ νυμ-
»φοστολῆσαι Θεόφιλον τὸν υἱὸν
»αὐτῆς· ἀγαγοῦσα δὲ ταύτας ἐν
»τῷ Παλατίῳ εἰς τὸν λεγόμενον
»Μαργαρίτου τρίκλινον, δέδωκε
»τῷ Θεοφίλῳ χρυσοῦν μῆλον εἰ-
»ποῦσα : «Εἰς ἣν ἀρεσθῆς, ἐπίδος
»τοῦτο αὐτῇ».

«Ἦν δέ τις ἐξ εὐγενῶν ἐν αὐ-
ταῖς κόρη Εἰκασία, ὥραιστατή
πάνυ, ἣν ἰδὼν Θεόφιλος καὶ ὑπε-
ραγασθεὶς αὐτὴν τοῦ κάλλους ἔφη·
«Ὡς ἄρα διὰ γυναικὸς ἐρρῦν
τὰ φαῦλα», ἣ δὲ μετ' αἰδοῦς
πως ἀντέφησεν : «Ἄλλὰ καὶ διὰ
γυναικὸς πηγάζει τὰ κρεῖτ-
τονα»· ὁ δὲ τῷ λόγῳ τὴν καρ-
δίαν πληγείς, ταύτην μὲν εἶασε,
Θεοδώρα δὲ τὸ μῆλον ἐπέδωκεν

οὔσῃ ἐκ Παφλαγόνων. Στέφει
Θεοδώραν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ
ἁγίου Στεφάνου στεφθεὶς καὶ αὐ-
τὸς ἅμα ὑπὸ Ἀντωνίου τοῦ Πα-
τριάρχου καὶ τῷ τοῦ γάμου καὶ
τῆς βασιλείας στέφει τῇ Πεντηκο-
στῇ· καθεῖθεν προσῆλθεν ἐν τῇ
μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ φιλοτιμησάμενος
χρήμασι πολλοῖς τὸν Πατριάρχην
ἅμα τῷ κλήρῳ καὶ τῇ συγκλήτῳ.
Ἡ δὲ εἰρημένη Εἰκασία, τῆς βα-
σιλείας ἀποτυχοῦσα, μονὴν κατε-
σκεύασεν, εἰς ἣν ἀποκειραμένη,
ἀσκοῦσα καὶ φιλοσοφοῦσα τῷ Θεῷ
μόνῳ ζῶσα διετέλεσε μέχρι τέλους
τῆς ζωῆς αὐτῆς· ἣ καὶ συγγράμ-
ματα αὐτῆς πλεῖστα καταλέλοιπε,
τὸ «Κύριε, ἣ ἐν πολλαῖς ἁμαρ-
τίαις» καὶ τοῦ Μεγάλου Σαββά-

του τὸ τετραώδιον «Ἄφρον γη-
ραλέε» καὶ ἄλλα τινά».

Ἄλλοι συγγραφεῖς περὶ τῆς ὑμνωδοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν Γεώργιος ὁ
Ἀμκρτωλός, Πκῦλος δὲ ὁ Σιλεν-
τιζνός λέγει.

Ἡ δὲ μονὴ τὰ Ἰκασίας ἐκτε-
σθη παρ' αὐτῆς μοναχῆς γεγο-
νίας, ὅτε τῆς βασιλείας ἀπέτυχε
παρὰ Θεοφίλου βασιλέως, σεβα-
σμίας καὶ ὥραίας τυγχανούσης,
ἥτις καὶ κανόνα καὶ στιχηρὰ ποιή-
σασα ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου καὶ
Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅποῖα εἰς
τὴν Πόρνην καὶ εἰς τὸ μύρον, αὐ-
τῆς γὰρ εἰσὶν ἅπαντα ταῦτα.»

Συντόμως δέ, ἀλλὰ λίαν ἐκ-

φραστικῶς ἀναφέρει τὸ γεγονὸς
τοῦτο Μιχαὴλ ὁ Γλυκῆς λέγων.

«Μετὰ τὸν Μιχαὴλ (ἐβασίλευσε)
»Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη β'
»μῆνας γ' καὶ τηρικαῦτα ἐκλογὴν
»ποιεῖται κορασιῶν, ὧν μία καὶ ἡ
»Κασία, ἣν δὴ καὶ ἀποπέμπεται
»διὰ τὴν πλήρη συνέσεως ἀπόκρι-
»σιν αὐτῆς· μῆλον γὰρ ἐπιδεδω-
»κὼς αὐτῇ ὥς ἐρασθεὶς δῆθεν
»ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς καὶ εἰπὼν
«ἐκ γυναικὸς ἐρρῦν τὰ φαῦλα»
ἤκουσεν ἐξ αὐτῆς ὅτι «καὶ ἀπὸ
»γυναικὸς πηγάζει τὰ κρεῖτ-
»τονα». Ἐφ' ᾧ καὶ τὴν Παφλα-
γὸνα Θεοδώραν ἠγάγετο».

Λόγοι τοῦ Θεοφίλου.— Ἀντίλογος τῆς Κασσιανῆς.

Ὁ Θεόφιλος, ὡς διαβεβαίουσιν ἡμᾶς ἅπαντες οἱ Χρονογράφοι, πρὸ τοῦ κάλλους τῆς Κασσιανῆς ἡσθάνθη ἑαυτὸν ἡττημένον.

Καὶ ἡ Κασσιανὴ ἦτο ὥραία φέρουσα τὸ θεῖον δῶρον, δι' οὗ ὁ Πλάστης οἶδε νὰ περικοσμήῃ κατὰ προνομιούχον ἐνίοτε τρόπον ὠρισμένας ὑπάρξεις. Κατὰ τί ἔπταιεν εἰς τοῦτο ἡ ἀθώα κόρη ;

Ὁ βασιλεὺς ἡσθάνθη ἑαυτὸν συντετριμμένον πρὸ τοῦ ἐκπάγλου κάλλους τῆς κόρης· ἔπρεπε διὰ τοῦτο, προφυλάττων οἶονεὶ τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ ἀξιοπρέπειαν,

νὰ κακολογήσῃ τὸ γένος τῶν γυναικῶν ;

Τραχὺς καὶ παράφορος χαρακτηρὸν μόνον θὰ ἐδικαιολόγῃ τοῦτο· καὶ τοιοῦτος, ὡς εἶδομεν, ἦτο ὁ χαρακτηρὸς τοῦ Θεοφίλου.

Ἀλλὰ τί ἔπταιε τότε ἡ Κασσιανή, νὰ προσκληθῇ μετὰ ξὺ ἄλλων νεανίδων εἰς τὸν Αὐτοκρατορικὸν τρίκλινον τοῦ Μαργαρίτου, μόνον ὅπως ὑβρισθῇ διὰ τοῦ «διὰ γυναικὸς ἐρρῦν τὰ φαῦλα» ;

Ἄν ἐπίστευε τοῦτο ὁ βασιλεὺς, διατί τότε ἐζήτηι σύντροφον τοῦ βίου ! Ἄν δὲ δὲν τὸ ἐπίστευε, πῶς τότε οὕτως ἀποτόμως καὶ ἡκιστα εὐγενῶς προσβάλλει ἐκείνην, ἐφ' ἧς μετ' ὀλίγον θὰ ἔθετε τὸ βασιλικὸν στέμμη ;

Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι καὶ ἡ Κασσιανή, ὡς ὠραία, ἐγνώριζε τὴν δύναμιν αὐτῆς· τοιαύτη ἄλλως τε εἶναι ἡ φύσις τῶν γυναικῶν.

Ἀφοῦ εἶδεν ἡττημένον πρὸ τοῦ κάλλους αὐτῆς τὸν Θεόφιλον, ἐνόμισεν ὅτι ἡδύνατο νὰ ἀπολογηθῇ ὑπὲρ τοῦ γυναικείου φύλου, ὅπερ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὑβρίζετο ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς τῆς Πολιτείας.

Τὸ ἀσθενές φύλον ὠχυρώθη ὀπισθεν ἰσχυροῦ προχώματος, ἀλλὰ ἐκ τῆς γυναικὸς (τῆς Θεοτόκου) πηγάζει τὰ κρείττω».

Ἦτο ἀπάντησις, ἣν ὥφειλε νὰ δώσῃ ἡ Κασσιανή, ὑπερασπιζομένη τὸ γένος αὐτῆς· ἦτο εὐγένεια, ἦτο καθήκον, ἦτό τι φυ-

σικῶς ἐπιβαλλόμενον εἰς κόρην, ἥτις, ἐνῶ ἤχμαλώτιζε τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως, οὐχ ἤττον ἐν τῷ συνόλῳ τῶν γυναικῶν συνυβρίζετο.

Ἐξ ἄλλου οὐδὲ ἐπίστευεν ὅτι ὁ συλληφθεὶς εἰς τὴν ὠραϊότητα αὐτῆς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαφύγῃ ταύτης.

Ἡ Κασσιανή ἐθεώρησε πρὸς στιγμὴν ἀσφαλῶς ὑποχείριον αὐτῆς τὸν βασιλέα.

Καὶ ὅμως τὸ μῆλον ἐδόθη εἰς τὴν Θεοδώραν, ἡ δὲ Κασσιανή, ἔμεινε μόνον τρώσασα, μόνον ἐκλεγεῖσα βασιλίσσα καὶ πλέον οὐ.

Πόσον λοιπὸν δὲν εἶχε δίκαιον γράφουσα εἰς τὸ τροπάριον αὐτῆς

«κριμάτων Σου ἀβύσσους τίς ἐξι-
χνιάσει, ψυχοσῶστα Σωτήρ μου;»

Τὸ ἐν ἀμφοτέροις δίκαιον.

Οὕτως ἡμεῖς τοῦλάχιστον νο-
μίζομεν ὅτι ἀμφοτέροι εἶχον δί-
καιον.

Ὁ Θεόφιλος ἐπεθύμει νὰ φανῇ
ὑπέρτερος ἔρωτος καὶ ἡττης αὐτοῦ
ὑπὸ γυναικός· ἡ Κασσιανὴ τοῦ-
ναντίον συντρίψασα, ἐνόμισεν ὅτι
ἔπρεπε ν' ἀπολογηθῇ ὑπὲρ τοῦ
χάριν ματαίας ἐπιδείξεως ὑβρι-
ζομένου αὐτῆς φύλου.

Βασιλεὺς αὐτός, μὴ φανταζό-
μενος εἰ μὴ νίκας καὶ θριάμβους
ἐν μέσῳ μυριάδων βαρβάρων, νὰ
ἡττηθῇ καὶ νὰ συλληφθῇ οὕτως
ἐξαπίνης ὑπὸ μιᾶς ταπεινῆς αὐ-

τοῦ ὑπηκόου ; Ἀλλὰ καὶ ἡ Κασ-
σιανὴ νικητρία ἐξ ἄλλου, καὶ δὴ
ἐποχουμένη ἐπὶ τοῦ ἄρματος τῆς
ἀδιαφιλονικήτου αὐτῆς ὠραιοῦτη-
τος νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ θῦμα αὐ-
τῆς ἦταν καὶ ὕβριν !

Ἀληθῶς δύο μεγάλοι λέοντες
κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐν τῷ
τρικλίνῳ τοῦ Μαργαρίτου παλαί-
ουσιν !

Ἀνὴρ βασιλεὺς καὶ γυνὴ ὤ-
ραία.

Στέμμα καὶ κάλλος.

Δύναμις ὅπλων καὶ δύναμις
ὠραιοῦτητος.

Καὶ οἱ δύο εἶχον δίκαιον, διὰ
τοῦτο καὶ οἱ δύο ἔχασαν. Ὁ μὲν
τὴν Κασσιανήν, ἡ δὲ τὸν Θεόφι-
λον καὶ τὸν θρόνον,

Καὶ ὅμως ἡ εὐσεβὴς εὐφυΐα τῆς
Κασσιανῆς διὰ τοῦ μοναχικοῦ
βίου ἀνέδειξε αὐτὴν νικητρίαν διὰ
πάντων τῶν αἰώνων !

**Ἀντὶ τῆς Κασσιανῆς ἡ
Θεοδώρα ἀναγορεύεται αὐ-
τοκράτειρα.**

Οὕτως ἡ Κασσιανὴ κυρίως ἐξε-
λέγη ὡς ἡ μέλλουσα τοῦ βασι-
λέως σύζυγος· ἡ σεμνὴ ὅμως καὶ
κιδῆμων ἀπάντησις αὐτῆς, ἣν
ὡς εὖστοχον καὶ πλήρη συνέσεως
χαρακτηρίζουσιν οἱ χρονογράφοι,
γίνεται αἰτία καὶ ἐπὶ τοῦ Αὐτο-
κρατορικοῦ Θρόνου τοῦ Βυζαντίου
δὲν ἀναβαίνει ἡ λογία, ἡ σεμνὴ, ἡ
σοφὴ, ἡ εὖστοχος, ἡ συνετὴ, «ἡ
λόγοις ὠμληκνῖα καὶ τὸ γένος

ἐπίσημος», ἀλλ' ἡ ἐκ Παφλαγο-
νίας εὐσεβὴς Θεοδώρα, περὶ ἧς
Γεώργιος ὁ Κεδρηνὸς λέγει :

«Ὁρμητο δ' ἡ βασιλὶς Θεο-
δώρα ἐκ τῆς χώρας τῶν Παφλα-
γόνων, γεννήτορας σχοῦσα Μαρί-
νον, οὐκ ἄσημον ἄνδρα, καὶ μη-
τέρα Θεοκτίστην, τὴν οὕτω καὶ
Φλωρῖναν κατονομαζομένην, ἀμ-
φοτέρους εὐλαβεῖα ἐντεθραμμέ-
νους καὶ τὴν τῶν σεπτῶν εἰκόνων
προσκύνησιν οὐκ ἐξαργουμένους,
ὡς οἱ κατ' ἐκείνο πάντες καιροῦ,
ἀσπαζομένους δὲ καὶ ἐνστερνιζο-
μένους ὑπερφυῶς».

Ἡ στέψις τῆς Θεοδώρας.

Τότε τὸ Βυζάντιον ὁ Ἰουνίου
830 κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀγίας

Πεντηκοστῆς ἐν τῷ Ναῶ τοῦ ἁγίου Στεφάνου εἶδε τὴν ἔκπαγλον καὶ ἀρρήτου μεγαλοπρεπείας τελετήν, τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου στέψιν τῆς Θεοδώρας εἰς σύζυγον τοῦ Θεοφίλου καὶ συγχρόνως Αὐτοκράτειραν τοῦ Βυζαντίου !

Πανομοίωτον νομίσματος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου, 842—856).

Ἡ Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα μετὰ τῶν δύο τέκνων αὐτῆς Μιχαὴλ καὶ Θέκλης. «Θεοδώρα Δέσποινα, Μιχαὴλ καὶ Θέκλη».

Τὰ μοναχικὰ τάγματα.— Οἱ στυλῖται.

Ὁ μοναχικὸς βίος, καθ' ἑλλην τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ τέλειος τύπος χριστιανοῦ, ἀποχωροῦντος τῶν κυμάτων τοῦ βίου, ὅπως, ὡς ἔλεγον, ἀποδοθῇ ἡ ψυχὴ εἰς τὴν ἀληθῆ περὶ Θεοῦ φιλοσοφίαν.

Τούτων προεῖχον εἶδη τινὰ μοναχῶν, οἵτινες ὡς ἐκ τῶν μεγάλων κακουχιῶν καὶ στερήσεων, εἰς ἃς ὑπεβάλλοντο, μεγάλως ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐτιμῶντο.

Ἦσαν δὲ τοιοῦτοι οἱ εἰς τοὺς κρημνοὺς καὶ τὰ σπήλαια διαιτῶμενοι (**Ἐρημῖται ἀσκηταί**), οἱ πρὸς καταπίεσιν τῆς σαρκὸς φέ-

ροντες σίδηρα (σιδηρούμενοι),
 ἕτινα μόνον μετὰ τὴν διάλυσιν
 τοῦ σώματος ἐν τῷ τάφῳ ἠδύναντο
 ν' ἀποσπασθῶσιν ἐξ αὐτῶν. ¹ οἱ
 διὰ Χριστόν, (πάντως ἐκ παρεξή-
 γήσεως ὠρισμένου τῆς Γραφῆς
 χωρίου (Α' Κορ. Δ' 10),) προσποι-
 ούμενοι τὸν μωρὸν (οἱ διὰ Χρι-
 στὸν σαλοί).

Πλὴν δὲ τούτων ὑπῆρχον εἰδὴ
 μοναχῶν, οἵτινες ἐπὶ στύλου τι-
 νὸς ἀναβαίνοντες (στυλῖται) ὡς
 ὑψιστον ἠθικὸν αὐτῶν ἰδεῶδες
 ἐθεώρουν, ὅπως οὐδέποτε πλέον
 κατέλθωσιν ἐκ τούτων, ἀλλὰ μέ-
 χρις ὑστάτης αὐτῶν ἀναπνοῆς ἐπ'

¹ Τοιαῦτα σίδηρά εἰσιν ἐν τῷ Χριστ.
 Ἀρχ. Μουσεῖῳ ἀριθ. 2141 καὶ ἐν τῇ ὑπ'
 ἀριθμ. 3210 φωτογραφίᾳ.

αὐτῶν ἰστάμενοι προσεύχονται
 ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῆς εὐτυχίας
 τοῦ κόσμου.

Ἡ πρόρρησις τοῦ στυ- λίτου.

Εἷς τινες δὲ τῶν μοναχῶν
 τούτων οἱ Χριστιανοὶ ἀπέδιδον
 καὶ προφητικὸν χάρισμα καί, ὅπως
 νῦν, οὕτω καὶ τότε ἔλεγον, ὅτι
 εἶχον προορατικὸν πνεῦμα προλέ-
 γοντες τὰ μέλλοντα.

Εἷς τοιοῦτους δὲ μοναχοὺς κα-
 τέφευγον ὅχι μόνον ὁ λαός, ἀλλὰ
 καὶ αὐτοὶ οἱ Αὐτοκράτορες, ζη-
 τοῦντες τοὺς συνηθεστάτους τότε
 καλουμένους «χρησμοὺς τῆς βασι-
 λείας».

Κατὰ πολὺ δὲ περίεργον τρό-

πον ἀναφέρεται ὅτι, ὅτε ἡ οἰκογένεια τῆς Θεοδώρας ἤρχετο ἐκ Παφλαγονίας εἰς Βυζάντιον πρὸς ἐκλογὴν τῆς μελλούσης νύμφης τοῦ βασιλέως, ἐστάθη ὑπὸ στῦλον τοιούτου τινὸς μοναχοῦ Στυλίτου, ὅστις προεῖπεν εἰς τὸν πατέρα τῆς Θεοδώρας Μαρίνον ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ μέλλει νὰ βασιλεύσῃ.

Ἡ Θεοδώρα οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔπαυσεν ἔχουσιν ἐν νῷ τοὺς λόγους τούτους τοῦ ἐρημίτου, ἐφ' ᾧ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῆς Μητρὸς αὐτῆς Θεοκτίστης εὐσεβεστάτην ἀνατροφὴν καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν βχθεῖν αὐτῆς εὐγνωμοσύνην ἡ Θεοδώρα Αὐτοκράτειρα γενομένη δὲν ἔπαυσεν οὐσιν ἀφιερωμένη εἰς

τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς εὐσεβείας.

Ἡ Θεοδώρα ὡς αὐτοκράτειρα ἀναστηλοῖ τὰς ἁγίας εἰκόνας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου († 829) ἡ Θεοδώρα μέχρι τοῦ 856 διώκησε τὸ κράτος μετὰ τῶν δύο αὐτῆς τέκνων, Μιχαὴλ Γ' καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Θέκλης (ιδεὲ νόμισμα σελ. 42).

Ἐν δὲ τῶν λαμπροτέρων κατορθωμάτων τῆς Θεοδώρας ἦν ἡ ἀναστήλωσις τῶν ἁγίων εἰκόνων.

Εἶναι γνωσταὶ αἱ φοβεραὶ εἰκονομαχικαὶ διαμάχαι, αἵτινες ἀπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἀρξάμεναι (726) δεινῶς τὴν Ἐκκλη-

σίαν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Θεοφίλου († 829) συνετάραξαν.

Οἱ ἐχθροὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων αὐτοκράτορες γνωρίζομεν ὅτι ἦσαν οἱ ἐξοχώτεροι τοῦ Βυζαντίου βασιλεῖς· ἐὰν δὲ ἐπολέμουν τὴν τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ τῶν ἁγίων· λειψάνων τιμὴν, τοῦτο ἐποιοῦν τὸ μὲν, διότι ὁ λαὸς εἶχεν ἐκπέσει εἰς εἰδωλολατρικὴν τινα περὶ τὴν ὕλην τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησιν, τὸ δὲ διότι οἱ μοναχοὶ ἐκμεταλλευόμενοι τὴν ἀμάθειαν τούτου σκανδαλωδῶς ἐχρηματίζοντο.

Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην οἱ πατριῶται Αὐτοκράτορες δὲν εἶχον ἄδικον.

Ἡ ὀρθὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων.

Ἡ Ἐκκλησία ὁμῶς οὐδέποτε εἶχε διδάξει τὴν εἰδωλολατρικὴν περὶ τὰς ἁγίας εἰκόνας προσκύνησιν.

Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ πρῶτανις τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας ἐβροντοφώνει : «αἱ ἱεραὶ εἰκόνες δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, εἰ μὴ τὸ βιβλίον τοῦ λαοῦ· ὅ,τι ὁ λόγιος σπουδάζει διὰ τῶν βιβλίων ἀναγινώσκων, τοῦτο σπουδάζει ὁ ἀγράμματος βλέπων εἰς τὰς εἰκόνας καὶ ὅ,τι ὁ Εὐαγγελιστὴς διὰ τοῦ λόγου ἔγραψε, τοῦτο διὰ τοῦ χρωστῆρος ὁ ζωγράφος

παρέστησεν· ἡ Ἐκκλησία δὲν διδάσκει τὴν λατρείαν τῶν εἰκόνων. Ἡ λατρεία ἀνήκει εἰς μόνον τὸν Θεόν, ὁ σεβόμενος τὰς ἀγίας εἰκόνας τιμᾷ τὰ ἀπεικονιζόμενα ἰερόν τῆς Ἐκκλησίας πρόσωπα, εἰς ἃ διὰ τῆς προσκυνήσεως καὶ τοῦ φιλήματος μεταβαίνει ἡ τιμὴ· «ἡ γὰρ τῆς εἰκόνης τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει» λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος.»

Καὶ κατὰ τοῦτο εἶχεν ἀπόλυτον δίκαιον ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀπεραντον ἄδικον οἱ τὰς ἀγίας εἰκόνας πολεμοῦντες Αὐτοκράτορες.

Οἱ Αὐτοκράτορες ἐδίωκον, ἔκαιον, ἔθραυνον, ἐξώριζον, ἀπημύλουν, ἠτίμαζον, περιεφρόνουν, κατεδίκαζον καὶ διὰ τῆς βίας ἐζή-

τουν νὰ ἐπιβάλωσι τὴν θέλησιν αὐτῶν, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία, ἔχουσα καὶ διδάσκουσα τὴν ἀλήθειαν, ἐνίκησεν, ὡς αἰεὶ αὕτη νικᾷ.

Ἡ πρώτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν.

Καὶ οὕτω τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν τοῦ 842 ἐν Βυζαντίῳ ἐγένετο ἡ ἔκπαγλος λιτανεία τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἀγίων εἰκόνων, ἥς ἡγεῖται ἡ Θεοδώρα μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς περιστοιχιζομένη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Μεθοδίου καὶ ἀπείρου πλήθους ἱερῶν ἀνδρῶν, ὧν διεκρίνοντο Θεοφάνης καὶ Θεόδωρος οἱ καλούμενοι γραπτοὶ (καθόσον ὁ Θεόφιλος διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου εἶχε γρά-

ψει στηλιτευτικούς στίχους ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν), οἱ ἐξ Ὀλύμπου Ἰωαννίκιος καὶ Ναυκράτιος, οἱ ἀσκηταὶ καὶ ἄλλοι πολλοί.

Τότε τῷ 842 ὑπὸ Νικολάου συνετέθη καὶ ἐψάλη τὸ πρῶτον ὁ ὠραῖος ὕμνος *«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, ἀγαθέ,»* καὶ ἄλλοι πολλοὶ ὕμνοι, ἐν οἷς αἱ ἱερὰ εἰκόνες ἐκαλοῦντο *«στολὴ τῆς Ἐκκλησίας, χιτὼν Χριστοῦ, κάλλος καὶ στολισμὸς τῆς Ἐκκλησίας κλπ. (1)»*

Ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐκτοτε ἡ Κυριακὴ αὕτη ὠνομάσθη *Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδο-*

(1) Γ Λαμπάκη Ἀγιογραφία σ 91.

ξίας, μετὰ τοσαύτης δόξης καὶ λαμπρότητος ἐπὶ χίλια καὶ πλεον ἔτη ἐορταζομένη.

Τίς ἀγνοεῖ τὴν Κυριακὴν ταύτην, καθ' ἣν οἱ κώδωνες τῶν πόλεων ἐορταστικῶς καὶ λαμπρῶς ἤχουντες προσκαλοῦσι τοὺς χριστιανούς ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν Ναῶν, ὅπως λαμπρῶς πανηγυρίσωσι τὴν νίκην καὶ τὸν θρίαμβον τῶν ὀρθοδόξων;

Ἐν ταύτῃ ἡ Θεοδώρα ἤρατο νίκην αἰώνιον ἐπαναγαγοῦσα τὴν εἰρήνην καὶ ἀποδώσασα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸν θεῖον αὐτῆς στολισμόν, τὰς ἱερὰς εἰκόνας.

Εἶναι μικρὸν τὸ γεγονός καὶ μικρὰ ἡ τιμὴ αὕτη;

Ἡ Θεοδώρα κείρεται μοναχή.—Τὸ ἱερὸν αὐτῆς λείψανον.

Καὶ ὅμως ἡ καθ' ὅλα εὐτυχὴς καὶ ἀγία αὕτη γυνὴ μίαν εἶχε φοβερὰν δυστυχίαν, ἀνάξιον τῶν εὐσεβῶν αὐτῆς αἰσθημάτων υἱόν, τὸν διεφθαρμένον, μέθυσον, καὶ ἀσεβέστατον Μιχαήλ, ὅστις 14 ἔτη ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τῶν εἰκόνων ἀναστηλώσεως, τῷ 856, τῇ εἰσηγήσει τοῦ ὡσαύτως διεφθαρμένου ἀδελφοῦ τῆς Θεοδώρας Βάρδα ἀπεστέρησαν αὐτὴν τοῦ Θρόνου, ἐφ' ᾧ αὕτη μετὰ τῶν 4 θυγατέρων αὐτῆς, Θέκλης, Ἀναστασίας, Ἀννης καὶ Πουλχερίας καρεῖσα μοναχή, ἐνεκλείσθη εἰς τὴν Μο-

νὴν τῶν Γαστριῶν (Νῦν Σαντζακ-δάρ μετζηδί), παρ' ἧς ὤκει ποτὲ ἡ εὐσεβεστάτη αὐτῆς μήτηρ Θεοκτίστη, καὶ ἥτις, ὡσανεὶ προεγίνωσκεν ὅτι ἡ Μονὴ αὕτη ἤθελε χρησιμεύσει ὡς τὸ τελευταῖον τῆς θυγατρὸς καὶ τῶν ἐγγονῶν αὐτῆς ἐνδιαίτημα, πλουσίως εἶχεν αὐτὴν ἐπισκευάσει.

Ἡλική μεταβολὴ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων !

Πόσα διδάγματα δὲν παρέχει ἡμῖν ἡ ἱστορία τῶν ἐπισήμων προσώπων τῆς Γῆς ! Πόσα διδάγματα δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν ἐκ τῆς γνώσεως τούτων ! (1)

(1) Εἰσὶν ὅμως ἀσχέτως οἱ φρονοῦντες ὅτι τὰ περὶ τοῦ Μιχαήλ λεγόμενα εἶναι ἀπλῶς συκοφανταίαι καὶ ἐπαινοῦσι τούτου τὴν εὐ-

Ἡ Θεοδώρα ἀπέθανε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, καθ' ὃ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μονήν. Ἡ Ἐκκλησία ἐτίμησεν αὐτὴν μετὰ τῶν ἁγίων (11 Φεβρ.), τὸ δὲ ἱερόν αὐτῆς λείψανον εὔρηται ἀριστερᾷ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Κερκύρας. ⁽¹⁾

Θεοδώρα καὶ Κασδιανή.

Τοιαύτη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς

σέβειαν καὶ τὴν ἐμμονὴν εἰς τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας.

(1) Λόγου ἁξίαί εἰσιν αἱ ἐν τοῖς Ναοῖς Κερκύρας εὐρισκόμεναι εἰκόνες τῆς Αὐτοκρατορίας ταύτης κρατούσης ἐν χερσὶ τὴν εἰκόνα τῆς Ὁδηγητρίας.

Ἐν Ἀγίῳ Ὄρει δέ, ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Βατοπεδίου, εὔρηται καὶ εἰκὼν αὐτῆς, ἃς κρύφα τοῦ Θεοφίλου αὕτη ἐτίμα. αἱ γνωσταὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα «τῶν νινιὰ τῆς Θεοδώρας» Φωτογραφικὸν ἀπότυπον τούτων ἰδὲ ἐν τῷ Χριστ. Μουσείῳ ἀριθ. 3200 καὶ Λαμπάκη Βυζ. Πινακοθήκῃ ἀριθ. 25.

ὑπῆρξεν ἡ ἀντὶ τῆς Κασσιανῆς διακδεξαμένη τὸν θρόνον τοῦ Θεοφίλου Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα.

Ἀληθῶς, ὅπως ὁ μοναχὸς στυλῖτης εἶπεν, τὸ στέμμα ἦν προωρισμένον διὰ τὴν θυγατέρα τοῦ δρουγγαρίου Μαρίνου καὶ τῆς Θεοκτίστης.

Ἡ Κασσιανὴ ἦτο προωρισμένη δι' ἄλλα ἔργα, ἦτο προωρισμένη, ὡς καλλικέλαδος ἀηδῶν, ὡς Νύμφη Χριστοῦ νὰ περικοσμήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῶν περιπαθῶν καὶ ὠραίων αὐτῆς ἀσμάτων, τάλαντον, οὗτινος ἐστερεῖτο ἡ καθ' ὅλα τὰ ἄλλα εὐσεβεστάτη ἄλλως Θεοδώρα.

Ἡ Θεοδώρα περιεκόσμησε τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων,

Ἡ Κασσιανὴ περιεκόσμησε ταύτην διὰ τῶν ἀμιμῆτων αὐτῆς ἄσμάτων. Πλούσιος διὰ πάντων τῶν αἰώνων νυμφίος εἰς νύμφας ὁ Ἰησοῦς !

Εἶδον ἄρά γέ ποτε ἀλλήλας ἡ Θεοδώρα καὶ ἡ Κασσιανή ; Συνωμίλησάν ποτε περὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἥτις, τὴν μὲν, ἀνεδείκνυσεν αὐτοκράτειραν, τὴν δέ, μοναχήν ;

Ἀληθῶς, ὡς ἀνεξερεύνηται τὰ κρίματα τοῦ Κυρίου καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ βουλαιὶ τοῦ Ὑψίστου !

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς συνέχειαν τῶν περὶ τῆς ἱεραῆς Κασσιανῆς.

Ἡ Καθδιανὴ κείρεται μοναχή.

Οἶα ἀντίθεσις ! Ὡς ἤδη εἶδομεν, ἡ κυρίως ἐκλεγεῖσα αὐτοκράτειρα, ἀποσυρομένη τοῦ κόσμου, κείρεται μοναχή, ἡ δὲ τοσοῦτον εἰς εὐσεβείας μόνον διδάγματα ἀσκουμένη, ἡ Θεοδώρα, ἀναγορεύεται αὐτοκράτειρα !

Τί ὅμως λαμπρότερον τούτου ἡδύνατο νὰ πράξῃ ἡ εὐγενὴς καὶ ὑπερήφανος καρδιά τῆς ὠραίας, τῆς σοφῆς, καὶ λόγοις ὠμιληκυίας Κασσιανῆς ;

Μὴ γενομένη αὐτοκράτειρα, τί ἔπρεπε νὰ γίνη ;

Τὸ πρόβλημα τοῦ βίου της δὲν ἐπεδέχετο ἄλλην λύσιν, δὲν ἐπέδεχετο ἄλλην τροπὴν.

Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας.

Κατὰ τοὺς Χρονογράφους ἡ Κασσιανή, ἣν πάντες περιγράφουσιν ὡς ὠραίαν τῷ εἶδει, καλίστην καὶ σοφωτάτην, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν αὐτῆς ἰδρύσεν ἐν Βυζαντίῳ ἰδίαν Μονὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Τὸ Ἱεράσιον», ⁽¹⁾ ἢ «Ἡ Μονὴ τῆς Εἰκασίας», ἢ «Τὰ Εἰκασίας» (=ἰδρύματα), εἰς ἣν μοναχὴ καρεῖσα ὅλον τὸν βίον αὐτῆς ἀφιέρωσεν εἰς δοξολογίαν τοῦ Ὑψίστου καὶ ὑμνολογίαν τοῦ Κυ-

(1) Παπαδοπούλου Ἑκκλ. Μουσ. σελ. 230 Πιθανῶς κατὰ τὸν ἡμέτερον Πασπάτην ἡ Μονὴ αὕτη εἶνε ἡ σημερινὴ Ἑκκλησία τῆς Ψαμμάθου τοῦ ἁγίου Μητῆ, θεμελιωμένη ἐπὶ σωζομένων ἰσχυρῶν Βυζαντινῶν ἐρείπων

ρίου, μόνη τοῦντεῦθεν μόνῳ ζῶσα Θεῷ.

«Ἡ μονὴ τῆς Εἰκασίας», λέγει ὁ Κωδινός, «ἐκτίσθη παρὰ Εἰκασίας μοναχῆς εὐσεβεστάτης καὶ παρθένου ὠραίας τῷ εἶδει, ἣτις σοφωτάτη οὖσα καὶ κανόνας πολλοὺς καὶ στιχηρὰ καὶ ἄλλα τινὰ ἀξιοθαύματα ἐποίησε καὶ ἐμελόδησεν ἐν τοῖς χρόνοις Θεοφίλου τοῦ βασιλέως.» ⁽¹⁾

Ἐκεῖ λοιπὸν ψυχὴ φιλόσοφος, καρδίᾳ ἀποτυχοῦσα ἐνὸς πόθου, ὃν ἄλλως δὲν εἶχεν ἐκ πρωτοβουλίας ζητήσῃ, ἡ ἱερὰ Κασσιανὴ λαμβάνει τὴν εὐγενεστέραν οἶονεὶ ἐκδικητικὴν ἀπόφασιν, ἣν ἡδύνατο νὰ

λάβη εὐγενῆς καρδία αἰδήμονος
χριστιανῆς κόρης δημοσίᾳ ὑπὸ
παρὰφόρου βασιλέως τρωθείσης.

Ἡ Κασδιανὴ νύμφη τοῦ Οὐρανίου Βασιλέως.

Ἐὰν ἀπέτυχε νὰ γίνῃ νύμφη
τοῦ γηίνου βασιλέως, τί τὴν
ἐμποδίζει νὰ γίνῃ νύμφη τοῦ
Οὐρανίου Βασιλέως, οὗ ἡ δόξα
αἰώνιος καὶ τὸ τέλος ἄφθαρτον ;

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης, καθ'
ἣν ὁ τραχὺς τοὺς τρόπους βασι-
λεύς, νομίσας ἑαυτὸν ἡττημένον,
ἐθεώρησε καλὸν οὕτω δημοσίᾳ νὰ
προσβάλῃ καὶ νὰ μαράνῃ εὐγενὲς
ἀνθύλλιον τοῦ βασιλείου αὐτοῦ,
τὸ ὥραϊον καὶ εὐγενὲς τοῦτο ἀν-
θύλλιον, ἡ ἱερὰ Κασσιανή, ἐγνώ-

ρίζεν ὅτι ἡδύνατο αἰωνίως νὰ
θάλλῃ, προσφέρουσα ἑαυτὴν εἰς
τὸν Οὐράνιον Βασιλέα, συμμετέ-
χουσα τῆς αἰωνίου δόξης ἐκείνου,
ὅστις οὐδένα ἀποκρούει, ἀλλὰ
πάντας προσδέχεται.

Ἡ Κασσιανή, σύζυγος τοῦ
Θεοφίλου γινομένη, θὰ ἡσχολεῖτο
βεβαίως φροντίζουσα ἀποκλειστι-
κῶς περὶ τούτου· ἤδη ἀσχολεῖται
περὶ τὴν θεραπείαν Ἐκείνου, οὗ
Θρόνος ὁ οὐρανὸς καὶ ὑποπόδιον
ἡ γῆ.

Ἀφιεροῦται εἰς αὐτὸν καὶ μό-
νον, λατρεύει αὐτὸν καὶ μόνον,
ἀνήκει αὐτῷ καὶ μόνῳ καὶ αὐτῷ
μόνῳ ἀφιεροῖ καρδίαν, σκέψιν,
λατρείαν, παιδείαν, ζωήν, τὰ
πάντα.

Ἀντὶ νύμφης τοῦ Θεοφίλου,
ἀναγορεύεται νύμφη Χριστοῦ.

Εἶναι μικρὰ ἡ τιμὴ αὕτη;

Καὶ τί θὰ προσέθετεν αὐτῇ τὸ
γῆινον στέμμα;

Βεβαίως τιμὰς, δόξας, πλούτη,
ἀδάμαντας, θριάμβους· θὰ ἐξησφά-
λιζεν ἄρά γε αὐτῇ καὶ τὰς οὐρα-
νίους δόξας, τὰς οὐρανίους τιμὰς
καὶ θριάμβους καὶ τὴν ἀτελεύτη-
τον μαρμαρυγὴν τῶν οὐρανίων
ἀδαμάντων, ὧν ἡ λάμψις οὐδέ-
ποτε ἀμυροῦται, ἡ δὲ τιμὴ οὐ-
δέποτε ἐκπίπτει;

Τί θὰ ἦτο δι' αὐτὴν βραχὺς
βίος βασιλείας 12 ἐτῶν, ὅσα
ἔτη ἐβασίλευσεν ὁ Θεόφιλος, ἀντὶ
τοῦ ἀπεράντου καὶ αἰωνίου βίου,

ὃν ἤδη ἔχει τιμωμένη ὡς νύμφη
καὶ ὑμνογράφος Χριστοῦ;

Ἡ ἄφθιτος δόξα τῆς ἀρετῆς.

ὦ θεῖα Κασσιανή! Γενεαὶ
ἔρχονται καὶ παρέρχονται· ὁ Θεό-
φιλος ἀφκνήσ σήπεται εἰς τὴν
σκοτίαν τοῦ τάφου του, ἐνῶ σὺ
ζῆς καὶ θὰ ζῆς αἰωνίως εἰς τὰς
καρδίαις τῶν Χριστιανῶν πάντων
τῶν αἰώνων!

Ναί! Δὲν ἔγινες νύμφη τοῦ
υἱοῦ τοῦ Τραυλοῦ, καρεῖσα ὅμως
καὶ ὁμόσασα αἰωνίαν πίστιν εἰς
τὸν Κύριον, ἐγένου νύμφη Ἐκεί-
νου, εἰς οὗ τὴν Γέννησιν συνά-
δελφός Σου ὑμνογράφος Ἀνατό-

λιος ὁ Πατριάρχης ⁽¹⁾ μετὰ τοῦ
Δαυὶδ συμψάλλει.

Ἡ βασιλεία σου, Χριστέ ὁ Θε-
ός, βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων,
καὶ ἡ Δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γε-
νεᾷ καὶ γενεᾷ.

Δὲν ἡσυχολήθης πρὸς μικρὸν πε-
ριποιουμένη τραχὺν καὶ ὀξύθυμον,
σύζυγον, ἀλλὰ μοναχὴ γενομένη
ἡσυχολήθης εἰς τὴν ὑμνολογίαν
Ἐκείνου, ὃς ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας
του καὶ ἀναδραμοῦσαν εἰς αὐτὰς
οὐ ἡσπάσθη καὶ τῆς ἰδίας δόξης
ἐχαρίσατό σοι τὰ γνωρίσματα καὶ
μυστικὴν τοῖς ἄνω ἐπιτελέσας εὐ-

(1) Γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ
Χριστοῦ ἡ Κασσιανὴ συνέγραψε τὸ ἔξοχον
δοξαστικὸν «Αὐγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ
τῆς γῆς», περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν.

φροσύνην ἔθυσέ σοι τὸν μόσχον
τὸν σιτευτὸν καὶ ἐχαρίσατό σοι τὸ
σιέφος τὸ ἄφθαρτον !

Ὑπάρχει σύγκρισις μεταξὺ σοῦ,
ὡς Νύμφης τοῦ εἰκονομάχου Θεο-
φίλου, καὶ σοῦ, ὡς νύμφης τοῦ
αἰωνίου Βασιλέως Χριστοῦ ;

Ἀλλὰ μήπως καὶ ἡ διαδεχθεῖ-
σά σε Θεοδώρα ἐγένετο ἀθάνα-
τος, διότι ἐγένετο νύμφη τοῦ Θεο-
φίλου ;

Πολλοῦ γε καὶ δεῖ.

Ἐγένετο ἀθάνατος, ὡς εἶδο-
μεν, διότι ἀνεστήλωσε τὰς ἀγίας
εἰκόνας, ἐγένετο ἀθάνατος, διότι
ἀποταχθεῖσα τῶν τοῦ Κόσμου
ἐγένετο καὶ αὕτη νύμφη Χριστοῦ.

Ἡ Κασδιανὴ ὕμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας.

Οὕτως εἰς τὰ ἐρυμνά τεῖχη τῆς ἑαυτῆς Μονῆς κλεισθεῖσα ἡ Κασσιανὴ ἐπεδόθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἱερὰν ὕμνολογίαν τῆς Ἐκκλησίας, πλέουσα εἰς κύματα θείας ποιήσεως καὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἁρμονίας.

Κατὰ τὸν θ'. ὡσαύτως αἰῶνα ἤκμασε Θέκλα μοναχὴ ἡ ὕμνογράφος, ἥς τὴν περὶ τὴν ἱερὰν ὕμνολογίαν ἱκανότητά λαμπρῶς ἀποδεικνύουσιν οἱ πρὸς τὴν Θεοτόκον ἱκετήριοι κανόνες, ὧν ὁ εἰς ἤχον β' εὗρηται εἰς τὸ Μέγα Θεοτοκάριον τοῦ Νικοδήμου καὶ ἥς τὸ ὄνομα φέρεται ὡς ἀκρο-

στιχίς εἰς τὴν η'. καὶ θ'. ᾠδὴν (1). Πόσον ὅμως ὑπερέχουσιν οἱ ὕμνοι τῆς Κασσιανῆς κατὰ τὸ ὕψος τῆς ἱερᾶς ποιήσεως, τὸ βάθος τῶν θεολογικῶν γνώσεων καὶ κατὰ τὴν χάριν τοῦ Ἑλληνος λόγου!

Ὅσον τις ἀναγινώσκει τὴν ὕμνογράφον Κασσιανὴν, τοσοῦτον θαυμάζει τὰς βαθείας αὐτῆς γνώσεις καὶ τὸ κάλλος τῆς ἔσω καὶ θύραθεν αὐτῆς παιδείας.

Ἔργα τῆς Κασδιανῆς.

Τέως γνωστὰ τῆς Κασσιανῆς ἔργα εἰσὶ :

1. Ὁ κανὼν τοῦ Μ. Σαββάτου «Κύματι θαλάσσης».

2. Τὸ δοξαστικὸν τῶν Χρι-

(1) Παπαδοπ. Ἐκκλ Μουσ. σ. 253.

στουγέννων «*Ἀυγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ τῆς γῆς*».

3. Τὸ δοξαστικὸν «*Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις*».

4. Τὸ στιχηρὸν τῆς Μ. Τετάρτης εἰς τὴν Πόρνην ⁽¹⁾.

5. Τὸ δοξαστικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῶν ἁγίων Γουρία, Σαμωνᾶ καὶ Ἀβίβου «*Ἡ Ἐδεσσα εὐφραίνεται*».

6. Τὸ δοξαστικὸν τῶν αἰνῶν τῶν ἁγίων Εὐστρατίου, Αὐξεντίου, Εὐγενίου, Μαρδαρίου καὶ Ὁρέστου «*Τὴν πεντάχορδον λύραν καὶ πεντάφωτον λυχνίαν τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας*».

7. Τὸ δοξαστικὸν τῶν ἀποστί-

(1) *Ἡ παρὰ. Ἐκκλ. Μουσ. σελ. 252.*

χων εἰς τὸ γενέσιον τοῦ Προδρόμου «*Ἡσαίου νῦν τοῦ Προφήτου ἡ φωνὴ ἐν τῇ τοῦ μείζονος Προφητῶν κνήσει Ἰωάννου πεπλήρωται*» κτλ. ⁽¹⁾.

Τούτων δὲ προεξάρχουσι :

α'). Ὁ κανὼν τοῦ Μ. Σαββάτου.

β'). Τὸ δοξαστικὸν τῶν Χριστουγέννων, καὶ

γ'). Τὸ ἰδιόμελον «*Κύριε ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις*», ὅπερ ὁ πολλὸς ἄνθρωπος συνήθως ὡς τὸν κατ' ἐξοχὴν λαμπρὸν ὕμνον τῆς

(1) Ἀγνοοῦμεν δὲ ποῖον ὕμνον ἐννοοῦσιν ἐν τῇ Anthologia graeca ὁ Christ καὶ Pararikas σημειοῦντες 29 Ἰωνίου. παρὰ Pitra P. LXVI.

Κασσιανῆς καὶ «τροπάριον τῆς Κασσιανῆς ὀνομάζει».

Α'.

Ὁ κανὼν τοῦ Μ. Σαββάτου.

Τίς ἀγνοεῖ τὸν συμπαθέστατον καὶ γλυκύφθογον κανόνα τοῦ Μ. Σαββάτου «Κύματι θαλάσσης»; Τίς, πλὴν τῶν μὴ ἐπιμελῶς καὶ εὐσεβῶς ἀνατραφέντων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀθώας παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας δὲν ἐκανονάρχησεν ἢ τὰ χεῖλη αὐτοῦ δὲν ὑπεψιθύρισαν ἐν τῷ ναῷ, προκειμένου ἐν μέσῳ τοῦ Ναοῦ τοῦ ἱεροῦ ἐπιταφίου, τὸ ἕζον τοῦτο ποίημα, τὴν θαυμασίαν ταύτην ὑμνολογίαν, τὴν ἐξεγείρουσαν τοὺς ὠραιοτέρους παλμοὺς τῆς καρδίας, ἀποσπῶσαν

τὰ εὐγενέστερα τῶν δακρύων καὶ συντρίβουσιν καὶ αὐτῶν τῶν ἀδιαφόρων τὰς καρδίας ;

Τρεῖς οἱ συγγραφεῖς τοῦ πρυτάνεως τοῦ κανόνος τοῦ Τριωδίου.

Τὸν κανόνα τοῦτον, ὅς ἐστι Πρύτανις τῶν πενθίμων κανόνων τοῦ Τριωδίου, ὡς Πρύτανις τῶν χαρμωσύνων εἶναι ὁ τοῦ Πάσχα, (ὅς τὸ πρῶτον ἐψάλλη ἐν μέσῳ τῶν πελιδνῶν προσώπων τῶν ἐρημιτῶν τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα) συνηρμολόγησαν τρεῖς ἡδύμολποι Μέλισσαι τοῦ Παραδείσου, ὁ ἱερὸς Κοσμάς ἡ εὐσεβεστάτη Κασσιανὴ καὶ ὁ ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα ἐν Ἱεροσολύ-

μοις Μάρκος, Ἰδρουῖντος τῆς Ἰταλίας Ἐπίσκοπος, σύγχρονος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886—911). Καὶ ἔργον μὲν τῆς Κασσιανῆς εἰσιν οἱ τέσσαρες πρῶτοι εἰρμοὶ τῆς α'. γ'. δ'. καὶ ε'. ὧδῃς (τετραώδιον), πρὸ δὲ τῆς Κασσιανῆς ὁ ἱερὸς Κοσμᾶς (†750) εἶχεν ἤδη συνθέσει τὴν σ'. ζ'. η'. καὶ θ'. ὧδῃν (ἕτερον τετραώδιον) μετὰ τῶν τροπαρίων αὐτῶν· βραδύτερον δὲ ὁ Μᾶρκος προσθεῖς τὰ τροπάρια τῆς α'. γ'. δ'. καὶ ε'. ὧδῃς εὐλαβῶς τὸν ὅλον κανόνα συνεπλήρωσε καὶ εἰς ἓν τι ὅλον, ὡς ἔχει σήμερον, εὐσεβῶς ἀπετέλεσε· καὶ τὰ μὲν τροπάρια τῆς α'. γ'. δ'. καὶ ε'. ὧδῃς τοῦ Μάρ-

κου φέρουσιν ἀκροστιχίδα (1)
«Καὶ σήμερον δέ», τοῦ δὲ Κοσμᾶ τὰ τροπάρια τῆς σ'. ζ'. η'. καὶ θ'. ὧδῃς μετὰ τῶν εἰρμῶν αὐτῶν φέρουσιν ἀκροστιχίδα «Σάββατον μέλλω μέγα», ἀμφοτέρω δὲ αἱ ἀκροστιχίδες αὗται συνενωθεῖσαι ἀπετέλεσαν τὴν ἀκροστιχίδα τοῦ Μ. Σαββάτου «Καὶ σήμερον δὲ Σάββατον μέλλω».

Ὅταν δὲ ἐν τοῖς Τριωδίοις τῆς Ἐκκλησίας ἀναγινώσκωμεν «οἱ δὲ εἰρμοὶ εἰσι ποίημα γυναικὸς τινος

(1) Ἀκροστιχίς λέγεται ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἀρικῶν γραμμάτων τῶν διαφόρων τροπαρίων. ὧν τὸ ἄθροισμα δίδωσι τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἢ ἄλλην τινὰ ἔννοιαν, ἐξ οὗ κατὰ τὸν Ζωναρᾶν καὶ «κανὼν» οὗτος ἐκλήθη Πρῶτος δὲ ποιητὴς ἀκροστιχίδων ἀναφέρεται ὁ Ἐπίχαρμος.

Κασσίας» (1), πρέπει νὰ ἐννοῶμεν τοὺς τέσσαρας μόνον πρώτους εἰρμους τῆς Κασσιανῆς, οὓς ὁ Μᾶρκος δὲν συμπεριέλαβεν ἐν τῇ ἀκροστιχίδι αὐτοῦ.

Κρίσις τοῦ πρώτου τετραώδιου.— Ἀξία αὐτοῦ.

Ὅτι δὲ τὸ πρῶτον τετραώδιον εἰρμῶν ἐστὶ ποίημα γυναικός, δηλον καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ συγγραφεὺς θέλousα ἐν τῷ πρώτῳ εἰρμῷ νὰ ὑπαινιχθῇ τὸν χορὸν τῶν νεανίδων, ὧν ἐξῆρχε Μαριάμ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀκρῶν καὶ τοῦ Μωϋσέως (Ἐξοδ. ιε'. 20.), ἀναφέρει ἐαυτὴν νεανίδα καὶ συντάσσει ἐαυτὴν οὕχ

(1) Τριώδιον ἐκ 1879 σ. 407 πρβ. καὶ Μέγα Τυπικὸν τοῦ ἁγίου Σάββα ἐκδ. 1781 σ.

μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες κεχωρισμένον χορὸν ἐσχημάτισαν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ χοροῦ τῶν νεανίδων λέγουσα «ἀλλ' ἡμεῖς, ὡς αἱ νεάνιδες, τῷ Κυρίῳ ἄσωμεν» (1).

Τοῦ ὅλου δὲ Κανόνος, ὡς ἱερὸν τετρακάρηνον ὑψηλοτάτου ὅρους προεξέχει τὸ τετραώδιον τῆς μοναχῆς Κασσίας κατὰ τε τὴν λέξιν, τὴν ποίησιν, τὸ αἶσθημα, τὴν βαθεῖαν. ὡς εἴπομεν, γνῶσιν τῶν ἁγίων Γραφῶν, τὴν δύναμιν τοῦ ἑλληνος λόγου καὶ τὸν ῥυθμὸν τῆς μελωδίας.

(1) Ἰκανὰ περὶ τοῦ Κανόνος τούτου γράφει Θεόδωρος ὁ Πτωχοπρόδρομος. Πατρολ. Migne Τομ. 13 . σ 1236—38 πρβλ. καὶ Νικοδήμου Ἐορτολόγιον καὶ ὅσα ἡμεῖς ἐκτενέστερον περὶ τούτου καὶ τοῦ μέτρου ἐγράψαμεν Ἐφημερίς 31. Μαρτ. 1890 ἀρ 90.

Οὕτως ἐν τῷ ἀ.εἰρμῷ, θαυμα-
στῶς πάσας τὰς ἀνωτέρω ἀρετὰς
συνάπτουσα, ἐν ἀπολύτῳ βραχυ-
λογίᾳ καὶ αὐστηρᾷ τηρήσει τοῦ
μελωδικοῦ μέτρου λέγει :

« Ἐκεῖνον, ὅστις πάλαι ποτὲ
ἔκρυψε καὶ ἐδύθισεν εἰς τὸ κῦμα
τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης τὸν διώ-
κτην τύρχννον Φαρχῶ (Ἐξόδ. ιε'
10), τοῦτον οἱ παῖδες, οἱ ἀπόγο-
νοι τῶν σωθέντων (τῶν σεσωσμέ-
νων οἱ παῖδες), ἐνεταφίασαν καὶ
ἔκρυψαν ὑπὸ τὴν γῆν. (Ἰωάν.
ιβ'. 42.), πλὴν ἡμεῖς, κατ' ἀντί-
θεσιν ἐκείνων, ὡς αἱ νεάνιδες τῆς
Π. Δ., αἵτινες ἐπινιχίους ὕμνους
τῷ σώσαντι ἔψαλλον (Ἐξόδ. ιε'
20.), τῷ Κυρίῳ ἄσωμεν ἐνδούξως
γὰρ δεδούξασται.

« Ὑπὸ γῆν ἔκρυψαν τῶν σεσωσμένων
οἱ παῖδες.... » (Κασσιανή).

Ποιητικὸν ὕψος τοῦ γ'· εἰρμοῦ.

Τίς δὲ τῶν ἱερῶν ὑμνογράφων ἀνδρῶν ἐν τῷ γ'. εἰρμοῦ ἐξήρθη εἰς τοσοῦτον ὕψος ποιητικῆς ἀντιθέσεως, ὥστε ν' ἀντιπαραθέσῃ τὸν ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀπολύτως εἰς ἄπειρον κρεμασθεῖσαν Γῆν; «Σέ, λέγει, τὸν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐξαρτήσεως, ἀλλ' ἀσχέτως εἰς τὸ ἄπειρον, εἰς τὰ νέφη (= ἐπὶ τῶν ὑδάτων) (Ψαλμ. ηε'. 2. ρε'. 6.) κρεμάσαντα πᾶσαν τὴν γῆν, ἰδοῦσα ἢ κτίσις νὰ κρέμασαι ἐν τῷ Κρανίῳ ὑπὸ θάμβους καταληθεῖσα οὐκ ἔστιν ἄλλος ΑΓΙΟΣ πλὴν Σου, Κύριε, ἐκράυγαζε».

«Σέ, τὸν ἐπὶ ὑδάτων κρεμάσαντα πᾶσαν τὴν γῆν ἀσχέτως, ἢ Κτίσις κατιδοῦσα ἐν τῷ Κρανίῳ, κρεμάμενον, θάμβει πολλῶ συνελέγετο...» (Κασσιανή).

Δογματικὸς πλοῦτος ἐν τῷ δ'. καὶ ε'. εἰρμῷ.

Πόση δὲ δογματικὴ ἔννοια δὲν
υὑπάρχει ἐν τῷ δ'. εἰρμῷ περὶ τῆς
θείας κενώσεως ἐν τῷ Σταυρῷ,

«Τὴν ἐν Σταυρῷ Σου θείαν κένωσιν
προορῶν Ἀββακούμ ἐξεστηκῶς ἐβόα, Σὺ
Δυναστῶν διέκοψας κράτος, Ἀγαθέ, ὁμι-
λῶν τοῖς ἐν Ἀδῇ ὡς παντοδύναμος»,
(Κασσιανή).

ἦν προορῶν Ἀββακούμ (γ. 14)
ἐξεστηκῶς ἐβόα: Σὺ Δυναστῶν
διέκοψας κράτος, Ἀγαθέ, ὁμιλῶν
τοῖς ἐν Ἀδῇ ὡς Παντοδύναμος.

Εἰς ποίαν γλῶσσαν τοῦ κόσμου
ἐξεφράσθη λαμπρότερον ἢ θεία ἐν-
σάρκωσις καὶ εἰς ποίαν ἄλλην
γλῶσσαν τοῦ Κόσμου ὑμνήθη ὁ
Ἰησοῦς ὡς Θεὸς καὶ ἄνθρωπος
λαμπρότερον καὶ τελειότερον;

Τί δὲ νῦν εἵπωμεν περὶ τοῦ ἀνε-
σπέρου φωτὸς τοῦ Ἡσαΐου, οὗ ἡ
αὐτὴ θεία ὑμνογράφος μέμνηται
ἐν τῷ εἰρμῷ τῆς ε'. ᾧδῆς ἐν σχέ-
σει πρὸς τὴν ἔγερσιν τῶν ἐν τοῖς
μνημείοις;

Ἰδοὺ ὡς ἔχει ἡ ἀνεκφράστως
μεγαλοπρεπὴς ἔννοια τοῦ εἰρμού
τούτου:

ὦ Ὑιέ καὶ λόγε τοῦ Θεοῦ,
Ἡσαίας ὁ Προφήτης (κς'. 9.
19), κατιδὼν τὸ ἀνέσπερον φῶς
τῆς πρὸς ἡμᾶς συμπαθῶς γενομέ-
νης ἐμφανείας σου τοῦ Θεοῦ ἡ-
μῶν, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀγρυ-
πνῶν καὶ ταύτην ἐν προφητικῷ
πνεύματι προβλέπων ἐκραύγαζεν
ὅτι θέλουσιν ἀναστηθῇ οἱ νεκροὶ
καὶ θέλουσιν ἐγεροθῇ οἱ ἐν τοῖς
μνημείοις καὶ πάντες οἱ ἐπὶ τῆς
γῆς ἀρρήτῳ χαρᾷ ἀγαλλιάσονται».

Τίς τῶν ἱερῶν ὑμνωδῶν ἐξήρθη
εἰς τοσοῦτον ὕψος θεολογικῆς
ποιήσεως; Ἡ τίνος αὐτοκρατορι-
κοῦ στέμματος ἀδάμας ἰσοφαρίζει
πρὸς τὴν ἀθάνατον καὶ αἰωνίαν
μαρμαρυγὴν, ἣν ἐκπέμπουσιν οἱ

θεῖοι οὗτοι ὕμνοι τῆς ἱερᾶς ὑμνω-
δοῦ;

Καὶ ἤδη ἐπὶ ἕτερον μεταβαίνο-
μεν ἀδάμαντα, εἰς τὸ δοξαστικὸν
τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων.

Β'.

Τὸ δοξαστικὸν τῶν Χρι- στουγέννων.

Ἡ Κασσιανή, ἡ περικοσμήσασα
τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ὑμνολογίαν
διὰ τῶν ὠραιोटάτων αὐτῆς ὕ-
μνων, αὕτη λαμπρῶς περιεκό-
σμησε καὶ τὴν ἐπισημοτάτην
τῶν χριστιανικῶν ἐορτῶν, ἥτοι τὴν
Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, διὰ τοῦ με-
στοῦ ἱστορικῶν γνώσεων καὶ ἀντι-
θέσεων δοξαστικοῦ τοῦ ἐσπερινοῦ.

«*Δυγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ*

τῆς γῆς ἡ πολυαρχία τῶν ἀνθρώπων ἐπαύσατο, καὶ σοῦ ἐνανθρωπήσαντος ἐπὶ τῆς γῆς ἡ πολυθεΐα τῶν εἰδώλων κατήργηται, ὑπὸ μίαν βασιλείαν ἐγκόσμιον αἱ πόλεις γηγένηται καὶ εἰς μίαν δεσποτείαν θεότητος τὰ ἔθνη ἐπίστευσαν. Ἀπεγράφησαν οἱ λαοὶ τῷ δόγματι τοῦ Καίσαρος· ἐπεγράφημεν οἱ πιστοὶ ὀνόματι θεότητος, σοῦ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος θεοῦ ἡμῶν. Μέγα σου τὸ ἔλεος, Κύριε, δόξα σοι».

Ἡ πολυμάθεια τῆς Καθ' ὁριανῆς.

Ἐκ τοῦ ὕμνου τούτου παρατηροῦμεν ὅτι ἡ Κατσιανὴ ἐμελέτα τὰ συγγράμματα τῶν Ἀπολογη-

τῶν τῶν πρώτων αἰώνων, ὅτι εἶχε γινῶσιν τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἅτινα εἴτε ἐκ τῆς ἔσω ἢ θύραθεν παιδείας παραλαμβάνουσα ἔθετε **κυρίως** ὡς βάσιν τῶν ἔργων αὐτῆς. Οὕτω λ. χ. ἡ Κατσιανὴ ἐπωφελήθη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ δοξαστικοῦ τούτου ἐκ τῶν πρὸς Τραϊανὸν ἀπολογιῶν τῶν πρώτων αἰώνων : «Τί δέ σοι προσέκρουσεν, [ὦ Τραϊανέ,] τὸ χριστιανισμοῦ κήρυγμα, ἐξότεν ἤρξατο; εἰπέ· ἄρα μή τι νεώτερον συμβέβηκεν ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν ; Οὐχὶ δὲ ἡ πολυαρχία εἰς μοναρχίαν μετέπεσε, καὶ Αὐγουστος ὁ σὸς πρόγονος, ἐφ' οὗ ὁ ἡμέτερος σωτὴρ ἐτέχθη ἐκ Παρθένου καὶ ἐγένετο ὁ

πρόην Θεὸς λόγος ὢν ἄνθρωπος
δι' ἡμᾶς, μόνος οὐχὶ αἰῶνα ὄλον
ἐβασίλευσε πεντήκοντα ὄλοις ἐν-
αυτοῖς καὶ ἐπὶ μῆσιν ἄλλοις κρα-
τήσας τῆς τῶν Ρωμαίων ἀρχῆς
καὶ μοναρχήσας, ὥς οὐδεὶς ἕτερος
τῶν πρὸ αὐτοῦ; »

Γ'.

**Τὸ ἰδιόμελον τῆς Καθολι-
κῆς «Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς
ἁμαρτίαις»**

Θέμα τοῦ ὕμνου τούτου εἶναι
γυνὴ ἁμαρτωλὸς, ἥτις κατὰ τὸν
Λουκᾶν ζ'. 36 (πρὸς. καὶ Ματθ.
κζ'. 6, Μάρκ. ιδ'. 3, πρὸς. καὶ
Συναξ. Μεγ. Τετάρτης) μισθοῦσα
ὅτι ὁ Ἰησοῦς προσεκλήθη, ὅπως
φάγη ἐν τῇ οἰκίᾳ προσκαλέσαν-

«Καὶ σιᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ
ὀπίσω ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ
τοῖς δάκρυσι». (Λουκ. ζ'. 36).

τος αὐτὸν Φαρισαίου, λαβοῦσα
ἀλάβαστρον μύρου καὶ σιᾶσα παρὰ
τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω ἤρξατο
βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς
δάκρυσι καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφα-
λῆς αὐτῆς ἐξέμασσε καὶ κατεφίλει
τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειψε μύ-
ρω μετὰ στεναγμῶν καὶ συντρι-
βῆς καρδίας ζητοῦσα παρὰ τοῦ
Κυρίου τὴν συγχώρησιν τῶν ὑπ'
αὐτῆς πεπραγμένων.

Ἀγάπη τῆς Καθδιανῆς πρὸς τὰς ἱστορικὰς ἀντιθέσεις.

Ὅτι δὲ εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐ-
τῆς ἡγάπα τὰς ἱστορικὰς ἀντιθέ-
σεις, ὥς μετ' ἐξόχου ποιητικῆς
εὐστροφίας μετεχειρίζετο, τοῦτο

ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν προη-
γηθέντων εἰρημῶν τοῦ Μ. Σχῆμά-
του, οἷον :

Τὸν κύματι «**κρύψαντα** πάλαι
διώκτην τύραννον», τοῦτον «**ὑπὸ
γῆν ἔκρυψαν** τῶν σεσωσμένων οἱ
παῖδες».

«**Σὲ** τὸν ἐπὶ ὑδάτων **κρεμά-
σαντα** πᾶσαν τὴν γῆν ἀσχέτως,
ἡ κτίσις κατιδοῦσα ἐν τῷ **Κρανίῳ**
κρεμάμενον θάμβει συνείχετο».

Καὶ τοῦ ἀνωτέρω δοξαστικοῦ:

«**Αὐγοῦσιον μοναρχήσαντος**
ἐπὶ τῆς γῆς ἡ πολυαρχία τῶν
ἀνθρώπων ἐπαύσατο» καὶ «**ἡ πο-
λυθεία** τῶν εἰδώλων κατήργη-
ται», ὑπὸ **μίαν** βασιλείαν αἱ πό-
λεις γεγέννηται, εἰς **μίαν** δεσπο-
τείαν θεότητος τὰ ἔθνη ἐπίστευ-

σαν. Ἀπεγράφησαν οἱ λαοὶ τῷ
δόγματι τοῦ Καίσαρος, ἐπεγρά-
φημεν οἱ πιστοὶ **δνόματι θεότη-**
τος».

Καὶ ἤδη μεταβαίνομεν εἰς τὸ
λαμπρὸν ἰδιόμελον τῆς Κασσι-
ανῆς, ὅπερ μετὰ τοσούτου σεβασμοῦ
καὶ ἀγάπης ἀκούομεν ἐν τοῖς
ναοῖς οἱ Χριστιανοὶ τὴν ἀγίαν
καὶ Μ. Τρίτην ἐσπέρας.

Τὰ ἰδιόμελα.

Ἰδιόμελα λέγονται οἱ ἐκκλη-
σιαστικοὶ ὕμνοι, οἵτινες δὲν ψάλ-
λονται κατὰ τὸ γνωστὸν καὶ ὠρι-
σμένον μέλος τῶν ὕμνων τῆς Ἐκ-
κλησίας, ἢ, ὅπως λέγουσιν οἱ μου-
σικοί, καθ' εἰρμόν ἢ πρόλογον,
ἀλλ' ἔχουσιν **ιδιαιτερον** ἴδιον μέ-

λος, ἐξ οὗ καὶ **ιδιόμελα** οἱ ὕμνοι
οὗτοι ὠνομάσθησαν.

Ἐν τῶν ἀριστουργημάτων τῶν
Ἰδιομέλων τούτων εἶναι τὸ Ἰ-
διόμελον δοξαστικόν, ὅπερ συνή-
θως καὶ τροπάριον τῆς Κασσι-
ανῆς ὀνομάζεται καὶ ὅπερ ψάλλε-
ται εἰς τὰ ἀπόστιχα τῆς Μ. Τε-
τάρτης ἀφ' ἐσπέρας τῆς **Μ. Τρι-**
της.

Κείμενον τοῦ ἰδιομέλου τῆς Κασιανῆς.

Ἰδοὺ δὲ ὡς ἔχει τοῦτο κατὰ
τὸ ἐπίσημον κείμενον τῆς Ἐκ-
κλησίας.

Δόξα καὶ νῦν. Ἰδιόμελον.

ἦχος πλ. δ'.

Ποίημα Κασσιανῆς Μοναχῆς.

Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή, τὴν σὴν αἰσθόμενῃ θεότητι, μυροφόρου ἀναλαβοῦσα τάξιν, ὀδυρομένη μύρα σοι πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ κομίζει οἶμοι! λέγουσα ὅτι νύξ μοι ὑπάρχει, οἷστρος ἀκολασίας, ζοφώδης τε καὶ ἀσέληνος, ἔρως τῆς ἁμαρτίας.

Δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρύων, ὃ ρεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ, κάμφθητί μοι πρὸς τοὺς στεναγμοὺς τῆς καρδίας, ὃ κλίνας τοὺς οὐρανοὺς, τῇ ἀφάτῳ σου κενώσει· καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους σου πόδας, ἀποσμήξω τούτους δὲ πάλιν τοῖς τῆς καφαλῆς μου βοστρύχοις· ὦν ἐν τῷ Παραδείσῳ Εὖα τὸ δειλινὸν

κρότον τοῖς ὦσιν ἠχηθεῖσα τῷ φόβῳ ἐκρύβη.

Ἀμαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κριμάτων σου ἀβύσσους τίς ἐξιχνιάσει, ψυχοσῶστα Σωτήρ μου;

Μή με τὴν σὴν δούλην παρίδης, ὃ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος». ¹

Εἶνε ἀφθάστου ἁληθῶς μεγαλείου ἡ βαθεῖα θρησκευτικὴ συναισθησις, ἥτις πληροῖ τὴν καρδίαν τῆς ἱερᾶς ὑμνωδοῦ κατὰ τὴν συγγραφὴν τοῦ ὕμνου τούτου.

Ὡς γυνή, ἡ ἱερὰ ὑμνωδός, ἐν-

(1) Τὸν ὕμνον τοῦτον μουσικῶς ἐξέδωκαν ἐκ τοῦ παλαιοῦ μακροῦ Στιχηραρίου οἱ πρωτοψάλται Δανιὴλ, Ἰάκωβος, Κωνσταντῖνος, Πέτρος ὁ Πελοποννησίος καὶ ὁ Φωκαεύς.

Τὸ ἐν τοῖς ναοῖς ψαλλόμενον μέλος τοῦ ὕμνου τούτου, ὅπερ διαρκεῖ περὶ τὰ 20' λεπτὰ εἶνε ἔργον Πέτρου τοῦ Πελοποννησίου.

νοεῖ καλλίτερον καὶ βαθύτερον τὸ ὀλισθηρὸν τῆς εὐχισθήτου καὶ εὐπαθοῦς καρδίας τῆς γυναικός, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαναφορὰν αὐτῆς εἰς τὸ καθῆκον, εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅταν θείου φωτός ἀκτὶς φωτίσῃ τὴν καρδίαν αὐτῆς.

Ἑρμηνεία τοῦ ἰδιουμέλου.

«Κύριε, λέγει, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή, ἐννοήσασα τὴν σὴν θεότητα, ἀναλαβοῦσα θέσιν καὶ τάξιν μυροφόρου, ὀδυρομένη Σοὶ φέρει μύρα πρὸ τοῦ ἐνταφιασμοῦ Σου, θρηνοῦσα καὶ λέγουσα: Δυστυχῆς ἐγώ! ὅτι πρὸ σοῦ τοῦ Οὐρανίου φωτός, ἐγὼ κυλίομαι εἰς ζοφεράν καὶ ἀ-

σέληνον νύκτα, εἰς οἷστον ἀκολασίας, εἰς ἔρωτα ἁμαρτίας.

Ἄλλ' ὦ Ἰησοῦ, Σὺ, ὁ διὰ τῶν νεφελῶν διεξάγων, ἐκκενώνων καὶ ἀναλαμβάνων τὸ ὕδωρ τῆς θालάσσης, Σὺ δέξαι μου τὰς πηγὰς τῶν δακρύων, ἅτινα τὴν στιγμὴν ταύτην χύνω ἐνώπιόν σου, Σὺ, ὅστις ἐκλινας τοὺς οὐρανούς διὰ τῆς ἀνεκφράστου σου θείας ἐνσαρκώσεως, Σὺ λυπήσου με διὰ τοὺς στεναγμούς τῆς καρδίας μου, ἐπίτρεψόν μοι, ὅπως καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους σου πόδας, ἀποσμήξω δὲ πάλιν τούτους διὰ τῶν βοστρύχων τῆς κεφαλῆς μου (τοὺς πόδας σου), ὧν τὸν κρότον ἀκούσασά ποτε ἡ Εὐὰ τὸ δειλινὸν ἐν τῷ Παραδείσῳ, φοβηθεῖσα ἐκρύβη.

Ἄλλ', ὦ ψυχοσῶστα σωτήρ μου, τὰ πλήθη τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ τὴν ἄβυσσον τῶν ἀποφάσεών σου, τίς δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ; Μὴ μὲ περιφρονήσῃς, Κύριε, ἐμὲ τὴν δούλην σου, ὅστις ἀμέτρητον ἔχεις τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὸ ἔλεος».

Ὁ Θεόφιλος ἐπισκέπτεται τὴν Κασσιανὴν συγγραφέουσαν τὸ Ἰδιόμελον.

Κατὰ παράδοσιν βαθέως ἐρριζωμένην καὶ ἐξηπλωμένην ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Ἐκκλησίας, ὅτε ἡ Κασσιανὴ συνέγραφε τὸν ὕμνον τοῦτον καὶ εἶχε φθάσει εἰς τὰς λέξεις «καταφιλήσω τοὺς ἀχράντους σου πόδας, ἀποσιμῆξω δὲ τούτους πάλιν τοῖς τῆς κεφαλῆς

μου βοστρύχοις», εἰδοποιεῖται ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Θεόφιλος ἔρχεται εἰς ἐπίσκεψιν αὐτῆς καὶ τῆς Μονῆς· αὐθωρεὶ ἡ ἱερὰ ὕμνωδός, ἥτις ἔκτοτε εἶχεν ὀρκισθῆ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς μόνον τὸν οὐράνιον Βασιλέα, ἀφῆσασα ὅπως εἶχεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τὰ χειρόγραφα αὐτῆς ἐκρύβῃ, μὴ ἐπιθυμοῦσα οὐδὲ νὰ ἴδῃ πλέον τὸν Θεόφιλον, οὐδὲ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ βιαίου καὶ ἀποτόμου αὐτοκράτορος, ὃς ἄλλως ἦν ἐχθρὸς τῶν ἀγίων εἰκόνων καὶ συνεπῶς ἐχθρὸς καὶ πάντων τῶν μοναχικῶν ταγμάτων.

Ὁ αὐτοκράτωρ οὐχ ἥττον ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ μοναχικοῦ κελίου τῆς Κασσιανῆς, μεθ' ἧς ἄλ-

λοτε συνέβησαν, ὅσα ἤδη γινώσκουμεν, ὅτι συνέβησαν, καὶ εὐρίσκει ἐπὶ τῆς τραπέζης τὸν ἀτελη ὕμνον τῆς ἱεράς ὑμνωδοῦ.

Προσθήκη τοῦ Θεοφίλου εἰς τὸ Ἰδιόμελον.

Ὁ αὐτοκράτωρ, ὅστις δὲν ἦτο ξένος πρὸς τὰς σπουδὰς καὶ μελέτας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μελωδίας καὶ ὑμνογραφίας, ἀφοῦ, ὡς ἤδη εἶδομεν, αὐτὸς εἶναι ὁ συγγραφεὺς τοῦ ὕμνου τῶν Βατίων «Ἐξέλθετε ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοί», ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸν ἡμιτελῆ ὕμνον τῆς Κασσιανῆς «ἄποσμήξω δὲ τούτους (τοὺς πόδας) τοῖς τῆς κεφαλῆς μου βοστρύχοις», ἔστη καὶ λαμβάνων τὸν κάλαμον προσ-

τίθησιν, «ὦν ἐν τῷ Παραδείσῳ Εὐὰ τὸ δειλινὸν κρότον τοῖς ὦσιν ἤχηθεῖσα τῷ φόβῳ ἐκρούβη».

Ἄν δὲ ἀκριβῶς δειλινὸν συνέβη καὶ ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τὴν Μονὴν ἀγνοοῦμεν, τοῦτο ὅμως γνωρίζομεν ὅτι ἐνῶ ἐκ τῆς φυσικῆς σειρᾶς τοῦ ὕμνου τῆς Κασσιανῆς, οὐδὲ πόρρωθεν ἀνέμενέ τις, ὅπως γίνη λόγος περὶ τῆς Εὐας, ὁ Αὐτοκράτωρ ἴσως μετὰ πρυηγηθείσης σκέψεως, πάντως ὁμῶς μετὰ δεξιότητος γεγυμνασμένου ἐκκλησιαστικοῦ ποιητοῦ, ἐντέχνως παρεντίθησι τὰ περὶ Εὐας, τὸ ἀναφορικὸν ὦν ἀναφάρων οὐχὶ εἰς τὸ πλησιέστερον «βοστρύχοις» ἀλλὰ εἰς τὸ ἀπώτερον «πόδας» = ὦν ποδῶν

κρότον τοῖς ὦσιν (ἡ Εὐα) ἠχηθεῖ-
σα τῷ φόβῳ ἐκρύβη.

**•Ο ὁκοπὸς καὶ ἡ ἔννοια
τῆς προσθήκης.**

Τί ἤθελε διὰ τῆς προσθήκης
ταύτης νὰ σημάνη ὁ Θεοφίλος ;

Εἶνε γνωστὴ ἐκ τῆς Ἱστορίας
ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τοῦ Θεοφίλου
καὶ ἡ ἐμμονὴ εἰς τὰς ιδέας αὐτοῦ,
ὅταν εἰς τὴν ἐπιθανάτιον αὐτοῦ
κλίνην, ἐξώρκιζε τοὺς διαδόχους
αὐτοῦ νὰ καταπολεμήσωσι τὰς
ἀγίας εἰκόνας, ὡς καὶ ὁ πατήρ
του Μιχαήλ ὁ Τραυλὸς (†829),
ὅστις ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ συ-
νετραύλωσε καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ
υἱοῦ του.

Βεβάζως τὴν Εὐαν ἐνόει ὁ Θεό-
φιλος, ὅτε πρό τινων ἐτῶν κρα-
τῶν τὸ μῆλον εἰς τὰ ἀνάκτορα
εἰς τὸν τρίκλινον τοῦ Μαργαρί-
του, ἔλεγεν εἰς τὴν αἰδήμονα
κόρην «ἐκ τῆς γυναικὸς ἐρρῶν τὰ
φαῦλα»· καὶ τῶρα, μετὰ τόσα ἔτη
εἰς τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐπιμένων
πάλιν περὶ Εὐας ἀναφέρει καὶ μά-
λιστα ὅτι ἀκριβῶς, ὅχι πλέον ὡς
ἀπόγονον, ἀλλ' αὐτὴν ταύτην
τὴν Κασσιανὴν ἐννοεῖ Εὐαν, ὅτι,
ὅπως ἐκείνη ἐκρύβη ποτὲ ἐν τῷ
Παραδείσῳ ἀκούσασα τὸν κρότον
τῶν ποδῶν τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ
ἡ Κασσιανὴ τῶρα ἐκρύβη ἀκού-
σασα τὸν κρότον τῶν ποδῶν αὐ-
τοῦ τοῦ Θεοφίλου.

Κριτικὴ ἐπὶ τῆς προσθή- κης.

Ὅτι δὲ εἶναι ξένη καὶ πως βεβιασμένη ἢ παρένθεσις αὕτη πρὸς τὴν λοιπὴν ὑφὴν τοῦ ὕμνου τῆς Κασσιανῆς, τοῦτο ὑποδηλοῦται καὶ ἐκ τοῦ ἀναφορικοῦ ὧν, ὅπερ, ὡς εἵπομεν, δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ πλησιέστερον βοστρύχοις, ὡς ἀπῆται ἡ φυσικὴ σειρὰ τῆς συντάξεως, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀπώτερον «πόδας» (καὶ τοῦτο, ὅπως ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτήσῃ ὁ Θεόφιλος τὴν ἔννοιαν, ἣν ἀνεζήτη, τῆς Εὐας), καὶ ἐκ τῆς ὡσαύτως ξένης πρὸς τὴν ὑφὴν τοῦ λοιποῦ λόγου ἀναλελυμένης ἐκφράσεως «κρότον τοῖς ὦσιν ἠχηθεῖσα»,

ὅπερ ὁμαλῶς θὰ εἶχε διὰ τῆς συνεπτυγμένης μετοχῆς «ἀκούσασα» = ὧν (ποδῶν) τὸν κρότον ἢ Εὐα ἀκούσασα τῷ φόβῳ ἐκρύβη».

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Αὐτοκράτορος. — Ἡ νίκη τῆς Καϊσδιανῆς.

Μετὰ τὴν προσθήκην ταύτην ὁ αὐτοκράτωρ ἀναχωρεῖ χωρὶς νὰ ἴδῃ τὴν Κασσιανήν.

Ἐναυάγησεν ἡ ὑψηλή του ἐπιθυμία.

Κατεβαρκαθρίσθη ἡ μὲ τόσα ὀνειρα προσχεδιασθεῖσα καὶ ἐκτελεσθεῖσα βασιλική του ἐπίσκεψις.

Ἐπιστρέψας εἰς τὰ βασιλεια εἶχεν ἄρᾳ γε καὶ τὰς εἰρωνείας τῆς Θεοδώρας; Ἄγνωστον.

Γνωστὸν ὁμῶς ὅτι δυσκόλως τὰ
 τρυφερὰ ἡμίση ἐπιτρέπουσι τοιαύ-
 τας ποιητικὰς ἐλευθερίας, ὅλοι μάλ-
 λιστα γνωρίζομεν ἐπεισὸδιόν τι,
 τὸ ὁποῖον ἐπλήρωσεν ὁ Θεόφιλος
 ζητῶν συγχώρησιν παρὰ τῆς Θεο-
 δώρας, ὅτε συνελήφθη ἐρωτο-
 τροπῶν πρὸς θεραπαινίδα ταύτης.

Νικήτρια καὶ εἰς τὴν περίστα-
 σιν ταύτην ἡ γυνή!

Δὲν εἶναι ἡ Κασσιανή, ἣτις
 ἔδειξεν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδῃ τὸν βα-
 σιλέα, ὁ βασιλεὺς ἐπεθύμησε νὰ
 ἴδῃ τὴν Κασσιανήν, ἀλλ' ἡ Κασ-
 σιανή, ὥς μὴ εἶπωμεν ὅτι τὸν
 περιεφρόνησεν ἢ ὅτι τὸν ἐξεδι-
 καίτο, ἡ Κασσιανή δὲν τὸν ἐδέ-
 χθη, ἡ Κασσιανή ἐκρύβη, ἐνόμι-
 ζεν ὅτι ἐπιорκεῖ, ἴσως δ' ὅτι καὶ

παραβαίνει τὴν πρὸς τὸν Οὐράνιον
 αὐτῆς Νυμφίον πίστιν, ἐὰν ᾔθελε
 πλέον νὰ ἴδῃ ἔστω καὶ πρὸς στιγ-
 μὴν τὸν ποτὲ ὑποψήφιον σύζυ-
 γόν της.

Πόση ποίησις!

Πόση λεπτότης!

Πόση εὐγένεια εὐχισθήτων συν-
 αισθημάτων!

Ἄλλ' ὥς τὸ ὁμολογήσωμεν.

Τοιαῦτα αἰσθήματα βασιλεύ-
 ουσι μᾶλλον εἰς τὴν καρδίαν τῆς
 γυναικὸς ἢ τοῦ ἀνδρός!

**Ἡ Κασσιανὴ ἀναγινώσκει
 τὴν προσθήκην τοῦ
 Θεοφίλου.**

Ἡ Κασσιανὴ ἔκπληκτος λαμ-
 βάνει τὸ χειρόγραφον αὐτῆς καὶ

βλέπει ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ καὶ εἶχε προσθέσει ὡς συνέχειαν τοῦ ὕμνου αὐτῆς καὶ ἀναγινώσκει τὴν προσθήκην: «ὦν ἐν τῷ Παραδείσῳ Εὐα τὸ δειλινὸν κρότον τοῖς ὦσιν ἤχηθεῖσα τὸ φόβῳ ἐκρύβη.»

Ἡ Κασσιανὴ ζητεῖ τὸ νῆμα τῆς συντάξεως, πρὸ πικρῶς ζητεῖ τὴν ἔννοιαν τί θέλει ἡ Εὐα εἰς θέμα ξένον, προκειμένου περὶ γυναικὸς ἀλειφούσης διὰ μύρων τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ. Γνωρίζει τίς ἦν ὁ γράψας, ἀναφέρει εὐθὺς εἰς τὴν μνήμην αὐτῆς τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἱστορίαν «ἐκ γυναικὸς ἔρρηξεν τὰ φαῦλα», γίνεται κάτοχος ὅλου τοῦ μυστηρίου τῆς προσθήκης ταύτης.

Ὑπὸ ἄλλας συνθήκας γίνεται

καὶ πάλιν ἐπανάληψις τῆς συζητήσεως, ἥτις πρὸ ἐτῶν ἐγένετο εἰς τὰ ἀνάκτορα, εἰς τὸν τρίκλινον τοῦ Μαργαρίτου.

Ὁ ἐπίμονος καὶ ἰσχυρογνώμων χαρακτήρ τοῦ Θεοφίλου ἀμετάβλητος· τραχὺς τότε, τραχὺς καὶ τώρα, ἡ Εὐα τότε αἰτία τοῦ κακοῦ, οὗ ἕνεκα ἡ μεγαλειότης του συνετρίβη πρὸ τοῦ κάλλους αἰδήμονος κόρης, ἡ κόρη ἤδη εἶναι μοναχὴ, κρύπτεται· κατὰ τὸν Θεόφιλον δὲν κάμνει τίποτε ἄλλο, παρὰ νὰ μιμηθῇ καὶ πάλιν τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ τὴν Εὐαν, καὶ τότε καὶ τώρα· πάντοτε κατὰ τὸν Θεόφιλον αἰτία τοῦ κακοῦ ἡ γυνή, ἡ Εὐα.

Λεπτότης πρὸς τὴν γυναῖκα

οὐδεμία, ὅτι ἡ Κασσιανὴ ἐστε-
ρήθη ἑνὸς θρόνου ἕνεκα τῶν λό-
γων τούτων, ὅτι ἐγένετο μοναχή,
ὅτι ἀπώλεσε διὰ παντός τὸν κό-
σμον καὶ ὅτι ὅλων τούτων αἰτία
εἶναι τὸ ἀπότομον τοῦ χαρακτῆ-
ρος τῆς μεγαλειότητός του, ὅλα
ταῦτα οὐδεμίαν χάριν εὐρίσκουσιν
ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἰσχυ-
ρογνώμονος αὐτοκράτορος.

**Ἡ Κασσιανὴ μόνη ὀχο-
λιάζουσα τὸ διάβημα
τοῦ Θεοφίλου.**

Ὡσανεὶ βλέπομεν τὴν Κασσιανήν, ἡ Κασσιανὴ κινοῦσα τὴν κεφαλὴν της οἰκτίρει τὸν ἄνδρα, τὴν ἐν γένει ἰδέαν τοῦ ἀνδρός.

Οὐδεμία θυσία τῆς γυναικὸς

λαμβάνεται ὑπ' ὅψιν πρὸ τῆς θε-
λήσεως τρχέος, ἀποτόμου καὶ
ἰσχυρογνώμονος ἀνδρός, ὅταν ἡ
τύχη ἀνέδειξε τοῦτον καὶ βασιλέα!

Μὲ προσέβαλε τότε λεπτὴν καὶ
αἰδήμονα κόρην, «ὅτι ἀπὸ ἡμᾶς
τὰς γυναῖκας προέρχονται ὅλα τὰ
κακά», μὲ προσβάλλει τώρα, θυμὰ
του, κυριολεκτικῶς θυμὰ του, ὅτι
οὕτως ἐκρύφθη καὶ τότε ἡ Εὐα ἡ
αἰτία ὅλων τῶν κακῶν, ὅπως τώρα
κρύβεται σὺν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μὲ
προσβάλλει ὑπὸ ποίας συνθήκας ;
Νύμφην οὖσαν τοῦ οὐρανίου βα-
σιλέως ! Ποῦ ; Ἐντὸς τοῦ κελλίου
μου ! Ποῦ ; Ἐντὸς τῆς μονῆς
μου, ἣν ἐγὼ αὐτὴ ἐκτίσα ἐντὸς
τῆς ἰδιοκτησίας μου !

Ἀλλὰ τί νὰ κάμω ; Εἶναι ὁ

βασιλεύς, εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ, εἰς
ὃν ἀνήκει ὅλον τὸ Κράτος καὶ
ἐγὼ, ὡς ὑπήκοος αὐτοῦ!

Τί δύναμαι νὰ πράξω;

Τότε, εἰς τὴν ὥραίαν νεότητά
μου, εἰς τὴν δυνάμιν μου, ἦν μοι
ἐδιδεν ἡ συντριβὴ τοῦ στέμματός
του πρὸ τῶν ποδῶν μου, μὲ θάρ-
ρος τοῦ ἀπήντησα: «**Ἀλλὰ καὶ
ἀπὸ τὴν γυναῖκα προέρχονται
ὅλα τὰ καλά**». Τώρα τί νὰ τοῦ
ἀπαντήσω; Αὐτοκράτωρ αὐτός,
μονὰς ἐγὼ καὶ μοναχὴ! Νεκρὰ
διὰ τὸν κόσμον ὅλον, δὲν ἔχω,
λέγουν οἱ μοναχικοὶ κανόνες, δι-
καίωμα οὔτε ὑβριζομένη νὰ ἀπαν-
τήσω οὔτε ἐπαινουμένη νὰ εὐχα-
ριστήσω.

**Δευτέρα ὑπεράσπισις τῆς
ὑβριζομένης γυναικὸς
ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος
καὶ δευτέρᾳ ἡττα αὐτοῦ.**

Μηδιαγράφουσα τῶρα τὴν προσ-
θήκην τούτου, εἴτε διότι τὴν σέ-
βομαι εἴτε διότι τὸν ἐκδικοῦμαι,
νομίζω ὅτι ὑπερασπίζομαι ἀκόμη
μίαν φορὰν τὴν καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ
Θεοφίλου ὑβριζομένην γυναῖκα.

Μάλιστα, βασιλεῦ, ὁμολογῶ ὅτι
ἀληθῶς οὕτως ἔχει, ὅπως γράφεις·
ὅτι, ὅπως ἡ Εὐα ἐκρύβη τότε ἀ-
κούσασα τὸν κρότον τῶν ποδῶν
τοῦ Πλάστου, οὕτως ἐκρύφθη καὶ
ἐγὼ ἀκούσασα τὸν κρότον τῶν ἱ-
δικῶν σου ποδῶν, ἀλλὰ μὴ λη-
σμονήσης ὅτι σὺ ἐζήτησας νὰ μὲ

ἰδῆς τὸ πρῶτον, σὺ ἐπεθύμησας
 νὰ μὲ ἰδῆς τὸ δεύτερον. Οὐδέ-
 ποτε ἔτρεξα ὀπισθὲν σου. Τὸ πρῶ-
 τον μὲ εἶδες, διότι ἄλλαι ἦσαν αἱ
 ἐλπίδες μου, ἄλλοι οἱ πόθοι μου,
 ἄλλαι αἱ συνθῆκαι τοῦ βίου μου, εἰς
 τὴν δευτέραν σου ἐπιθυμίαν ὅμως
 ἀπέτυχες, διότι ἀντίθετοι πλέον εἶ-
 ναι οἱ πόθοι μου, ἄλλαι αἱ ἐλπίδες
 μου, ἄλλαι αἱ συνθῆκαι τοῦ βίου
 μου, ἀλλὰ μὴ ἀρνηθῆς οὐ σὺ δι-
 πλήν ὑπέστης ἦταν. Σὺ συνετρίβης
 τότε, σὺ συνετρίβης καὶ πάλιν. Τότε
 ὑπὸ τῆς ὥραιας νεάνιδος, τῶρα
 ὑπὸ τῆς σεβασμίας μοναχῆς! Εἶναι
 εἰς τὸ χέρι σου, βασιλεῦ, νὰ ὑβρί-
 ζῃς τὴν γυναῖκα, ἀλλ' εἰς τὸ χέρι
 τῆς νὰ ἀμύνεται καὶ αὕτη, ὅπως θὰ
 τῇ ἦτο δυνατόν.

Οὕτως ἡ προσθήκη αὕτη τοῦ
 Θεοφίλου, ἡ δευτέρα αὕτη κατὰ
 τῆς γυναικὸς κατηγορία, δὲν δια-
 γράφεται, μένει ὑπὸ τῆς Κασσια-
 νῆς οἶονεἰ ἀθάνατον μνημεῖον τῆς
 δευτέρας ἡττης ἐνὸς μεγάλου βα-
 σιλέως πρὸ ταπεινῆς μοναχῆς καὶ
 ἐν ταύτῳ ἀθάνατον μνημεῖον τῆς
 ἡθικῆς ὑποστάσεως τῆς χριστια-
 νικῆς ἀγνεύσεως τῆς ἱερᾶς ὑμνω-
 δοῦ. (1)

1) Καὶ ὅμως εὐρέθη Ἑλλην Χριστιανός,
 εἰς οὗ τὴν γλῶσσαν συνεγράφησαν αἱ πηγαὶ
 τοῦ βίου τῆς Κασσιανῆς, ἐν ἰδίᾳ συγγραφῇ
 νὰ τοιμήσῃ νὰ ἀποκαλέσῃ τὴν ἱεράν ὑμνω-
 δὸν τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου παλλακίδα τοῦ
 Θεοφίλου.

Τὰ περαιτέρω ἀφίενται τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ
 μόνη ἀρμοδίῳ.

Ἡ Κασσιανὴ περαίνει τὸν ὕμνον.

Μετὰ τὴν προσθήκην ταύτην τοῦ Αὐτοκράτορος, τὴν ἰδίᾳ χειρί, ὡς ἤδη εἵπομεν, καταμαρτυροῦσαν τὸ τραχὺ τοῦ ἥθους καὶ τὴν δευτέρᾳ ἡττᾷ αὐτοῦ, ἡ Κασσιανὴ περαίνει τὸν ὕμνον γράφουσα.

« Ἀμαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ
κριμάτων σου ἀβύσσους τίς ἐξι-
χνιάσει, ψυχοσῶστα Σωτήρ μου ;

Μὴ με τὴν σὴν δούλην παρί-
δης, ὁ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος.

Θαυμάσιος ἐπίλογος θαυμασίου
ἱστορικῆς πλοκῆς ὕμνου !

Ἄλλ' ἐπίλογος ἀνεξάρτητος,
ἀσύνδετος οὐδεμίαν σχέσιν ἔχων
οὔτε πρὸς τὴν προσθήκην τοῦ αὐ-

τοκράτορος οὔτε πρὸς τὴν ἀμαρ-
τωλόν, τὴν ἀλείψασαν μύρῳ τοῦς
πόδας τοῦ Κυρίου. Ἐπίλογος ἐν-
τελῶς ἄσχετος πρὸς τὸ ὅλον πε-
ριεχόμενον τοῦ ὕμνου.

Κριτικὴ ἐπὶ τοῦ ἐπιλόγου.

Τὸ ἐντελῶς δὲ ξένον καὶ ἄσχε-
τον τοῦ ἐπιλόγου τούτου πρὸς τὰ
προηγούμενα εἶναι ἰσχυροτάτη
ἀπόδειξις ὅτι εἰς τὴν συγγραφέα
συνέβη τι ἑκτακτον, οὗ ἕνεκα
διέκοψε τὴν μέχρι τῆς προσθήκης
τοῦ αὐτοκράτορος ὁμαλῶς βαί-
νουσαν διηγηματικὴν σύνταξιν τῆς
συγγραφέως, ὡς δὲ λίαν ὀρθῶς
παρατηρεῖ ἡμεῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ
αὐτοῦ (21 Ἀπριλίου 1910) καὶ
ὁ σοφὸς περὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας

πράγματα καὶ ἡ ὑπέροχος ἐν τῇ
 λειτουργικῇ καὶ ὑμνολογίᾳ τῆς
 Ἐκκλησίας αὐθεντία, ὁ νῦν ἐν μα-
 καριστοῖς Ρεθύμνης καὶ Αὐλο-
 ποτάμου Διονύσιος «τὸ ἁμαρτιῶν
 μου τὰ πλήθη ξένον ὄν πρὸς τὸ
 θέμα τοῦ ὄλου δοξαστικοῦ μαρ-
 τυρεῖ τὴν παρέμβασιν προσώπου,
 σχόντος **σπουδαίαν ἐπίδρασιν**
ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ γράφοντος
 καὶ ὅτι «ὁλόκληρος ἡ μετὰ τὴν
 αὐτοκρατορικὴν προσθήκην περι-
 κοπὴ εἶναι σχευική, ὅχι πρὸς τὴν
 ἁμαρτωλὴν τὴν ἀλείψασαν μύρω
 τοὺς πόδας τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ
 πρὸς αὐτὴν τὴν γράφουσαν
 τὸ γεμᾶτο καρδίᾳ καὶ πόνο ψυ-
 χῆς τροπάριον τοῦτο».

Ἡ ἐν τῷ ἐπιλόγῳ βαθεῖα ἔννοια.

Καὶ ὅμως ἐὰν γραμματικῶς
 οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει ὁ ἐπίλογος
 πρὸς τὸ θέμα τοῦ ὕμνου καὶ ἰδίᾳ
 πρὸς τὴν προσθήκην τοῦ αὐτο-
 κράτορος, οὐχ ἦττον λαμπρότερος
 ὑπαινιγμὸς πρὸς τὴν ἐπίσκεψιν
 τοῦ βασιλέως καὶ δι' ἅπαντα τὰ
 μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ αὐτοκρά-
 τορος συμβάντα, δὲν ἦτο ποτε
 δυνατόν νὰ γίνῃ ἀπὸ τοῦ θαυμα-
 σίου καὶ φαινομενικῶς ἀνεξαρτή-
 του ἐπιλόγου τούτου «**Ἄμαρ-
 τιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κρι-
 μάτων σου ἄβύσσους τίς ἐξι-
 χνιάσει, ψυχοσῶστα Σωτήρ**
μου»; ὥσανεὶ ἔλεγεν :

«Τὰς ἀβύσσους τῶν κριμάτων σου, Κύριε, καὶ τὰ πλήθη τῶν ἁμαρτιῶν μου, ὧν ἕνεκα οὕτως μετεστράφησαν τὰ περὶ ἐμέ τίς ἐξιχνιάσει, ψυχοσῶστα Σωτήρ μου;»

Εἶτα δὲ ὡς ἀληθὴς μοναχὴ ἀδιαφοροῦσα δι' ἕλὸν τὸν κόσμον, καὶ μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς φροντίζουσα φέρει τὴν κατακλεῖδα τοῦ ἐπιλόγου αὐτῆς λέγουσα :

«**Μὴ μὲ τὴν σὴν δούλην παρ-
λδης ὁ ἀμέτρητον ἔχων τὸ μέγα
ἔλεος·** ὥσανεὶ ἔλεγεν :

ὦ Χριστὲ Βασιλεῦ ! Ἐὰν παρωράθην ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ γῆϊνου βασιλέως, μὴ μὲ ἀφήσης νὰ περιφρονηθῶ καὶ ὑπὸ τῆς ἀγάπης σου τοῦ Οὐρανίου μου καὶ

αἰωνίου Βασιλέως, οὗ ἀμέτρητος ἡ φιλανθρωπία καὶ τὸ ἔλεος !»

Ἱστορικὴ ἀξία τοῦ ὕμνου.

Ποῖον ὕμνον ἔχει νὰ δεῖξῃ ἡ Ἐκκλησία ἐξοχώτερον τούτου, διὰ τὰ ἐν αὐτῷ περιπλεκόμενα γεγονότα. διὰ τὴν βεβαιότητα τῶν Γραφῶν, διὰ τὸ ὕψος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως, διὰ τὴν περιπάθειαν τῆς συγγραφῆς καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῆς συγγραφέως εἰς μόνον τὸν Οὐράνιον αὐτῆς Νυμφίον Ἰησοῦν ;

Πόσον δίκαιον δὲν ἔχουσιν οἱ Χριστιανοὶ ἔνδεκα ἡδὴ αἰώνων καὶ πλέον μετὰ τόσης εὐλαβείας μετὰ τοσούτου ζήλου καὶ πόθου τρέχοντες ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν

ναῶν, ὥπως ἀκούσωσι τὸ μελίρ-
ρυτον καὶ ὠραῖον τοῦτο τροπάριον
τῆς συμπαθοῦς Κασσιανῆς ;

Ψυχολογικὴ ἀξία τοῦ ιδιουμέλου.

Ὅλοι οἱ αἰῶνες ἀγαπῶμεν καὶ
συμπαθοῦμεν τὴν Κασσιανὴν χω-
ρὶς νὰ γνωρίζωμεν ταύτην, ἀγα-
πῶμεν συμπαθοῦντες τὰ συμ-
βάντα, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εἰς
τὴν ἐκκλησίαν ἀφοσίωσιν ταύτης.

Ἡ Κασσιανὴ οἶονεὶ ἀποτελεῖ
μέρος τοῦ οἴκου, τοῦ βίου καὶ
τῆς πνευματικῆς υπάρξεως ἐκά-
στου ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ, ὡς
ἤδη εἵπομεν.

Τίς τῶν ποτὲ παίδων, τῶν εὐ-
σεβῶς ὑπὸ χριστιανικῆς μητρὸς

ἀνατετραμμένων, ὡς ἄκκον παι-
δίον δὲν ὑπέψαλλεν ἢ δὲν ἐκανο-
νάρχησεν ὑπὸ τὸ ἀναλόγιον τοῦ
ψάλτου τοὺς ἱεροῦς τούτους τῆς
Κασσιανῆς ὕμνους μετὰ τῶν
ἄλλων γλυκυφθόγγων ὕμνων τῆς
Ἐκκλησίας !

Εὐτυχίαν τοῦ βίου ἡμῶν θεω-
ροῦμεν ὅτι τῷ 1906 τὸ τροπάριον
τῆς Κασσιανῆς ἠξιώθημεν ν' ἀ-
κούσωμεν ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν
εἰς τὸν Ἰορδάνην βάπτισιν ἡμῶν
ἐν τῇ παρὰ τὰς ὄχθας τούτου
Μονῇ τοῦ Προδρόμου τῇ Μ. Τρίτῃ.

Ἱερὸς ἀνὴρ, ὁ λόγιος ἱεροδιάκο-
νος Πολυκράτης, ἔψαλλε τοῦτο, ἐνῶ
ὁ Ἰορδάνης ἐκύλιε τὰ ὕδατα αὐτοῦ.

Οἶα συγκίνησις ! Οἶα μελέτη !
Οἶος ἀγιασμός.

Γενεαὶ ἔρχονται καὶ παρέρχονται, ἀλλ' ἡ Κασσιανὴ μένει θεὸς ἀστήρ σελαγίζων καὶ φωτίζων δι' ἀοράτου μαρμαρυγῆς τὰ ὑπ' αὐτὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συρρέοντα πλήθη.

Ἡ ἱερὰ ὑμνωδὸς συγκινεῖ καὶ θέλγει τόσον λαμπρά, τόσον σεμνὰ καὶ τόσον ὠραῖα διδάσκουσιν !

Αἰώνιος τῆς Κασσιανῆς ἀξία.

Ἀληθὲς ὅτι ἡ Κασσιανὴ δὲν ἀνῆλθε τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, ὡς ἡ Θεοδώρα, ἥτις κατέλαβε τὴν θέσιν αὐτῆς, οὐδὲ εἶδεν ἐπομένως, ἐὰν εἶχε, τὰς ἀδελφὰς καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς μεγαλυνομένους, ὡς εἶδεν ἡ Θεοδώρα, τὸ εὐτυχές, ὡς εἶδομεν, τοῦτο τέ-

κνον τοῦ Παφλαγόνος Μαρίνου, τὴν μὲν μητέρα αὐτῆς Θεοκτίστην ἢ Φλωρίναν τετιμημένην διὰ τοῦ τίτλου τῆς ζωστῆς (1) καὶ τῆς πατρικίης, καὶ τὰς τρεῖς αὐτῆς ἀδελφὰς Σοφίαν, Μαρίαν καὶ Εἰρήνην νυμφευομένας ἐπιφανεῖς μαγίστρους, τοὺς δὲ ἀδελφούς αὐτῆς Πετρωνᾶν καὶ Βάρδαν εἰς τὰ ὑψίστα ἀξιώματα τῆς πολιτείας ἀνερχομένους, δὲν ἀνῆλθε, λέγομεν, ἡ Κασσιανή, ὡς εἶδομεν, τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, ἀλλὰ περιβληθεῖσα τρίχινον ῥάσσον ἐγένετο μοναχὴ ἀφοσιω-

(1) « Διαδήματι δὲ τῆς Θεοδώρας καταστεφθεῖσης καὶ ἡ ταύτης μήτηρ Θεοκτίστη ζωστή τε καὶ πατρικία τετίμητο. (Γ. Κεδρηνοῦ Τόμ. Β. σ. 103).

θεῖσα εἰς μόνην τὴν ἀγάπην καὶ τὴν λατρείαν τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐρωτῶμεν.

Τίς τῶν ἀρχοντισσῶν καὶ πλουσιωτάτων γυναικῶν τοῦ κόσμου ἀπήλαυσε τῆς δόξης καὶ τῆς ἀθανασίας τῆς μοναχῆς Κασσίας;

Σύγκρισις τῆς ὑμνωδοῦ πρὸς βασιλίδος καὶ ἡγεμονίδας.

Ποία τῶν βασιλισσῶν τοῦ κόσμου ἠδυνήθη μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς νὰ σύρῃ πρὸς ἑαυτὴν τὰ πλήθη ὄλων τῶν αἰώνων, ὡς ἡ Κασσιανὴ σύρει πρὸς ἑαυτὴν ὑπὸ τοὺς θόλους χιλιάδων ναῶν τοσαῦτα ἀλλόγλωσσα πλήθη ὀρθοδόξων Χριστιανῶν πάντοτε μέν,

ἐξόχως δὲ κατὰ τὴν ἐβδομάδα τοῦ Πάθους;

Καὶ τί εἶναι τὰ αὐτοκρατορικὰ στέμματα καὶ τὰ μυθώδη πλούτη ἐνώπιον τῆς ἀρετῆς, ἐνώπιον τοῦ στέμματος καὶ τοῦ ἡθικοῦ πλούτου ἀγίας καὶ γαληνιαίας ψυχῆς, ἐν ἐρημικῷ κελλίῳ ἐφυσυχαζούσης, καὶ ἥτις ἐν ἀπολύτῳ εἰρήνῃ καὶ γαλήνῃ μακρὰν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐγγὺς τοῦ Θεοῦ, θνήσκουσα παρχαλιδῶσιν ἑαυτὴν εἰς χεῖρας τοῦ Πλάστου, ὅπως οὗτος, Κύριος τοῦ Σύμπαντος καὶ τῶν πνευμάτων, ὁδηγήσῃ αὐτὴν εἰς τὰς ἀκυμάντους χώρας τοῦ Αἰωνίου;

Βεβαίως, ἐὰν ἡ Κασσιανὴ ἐνυμφεύετο ἄλλον τινὰ ἢ μετὰ τὴν

ἀποτυχίαν αὐτῆς δὲν ἀφωσιοῦτο οὕτως εἰς τὸν Κύριον, ἤθελε παρέλθῃ ὡς ἀφανῆς τις καὶ ἀσήμαντος ὀρασιότης, ὡς μυριάδες πρὸ αὐτῆς καὶ μετ' αὐτὴν ὀρασιότητες τῇ ὕλῃ προσκολλώμεναι ἀφανεῖς καὶ ἀσήμαντοι καταβάνουσιν εἰς τὸν τάφον διὰ παντός εἰς τὴν σκοτίαν καὶ τὴν στήψιν τούτου ἐξαφανιζόμεναι!

Τοιαύτη ἡ δύναμις τῆς πίστεως!

Τοιαύτη ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς!

Ὑποθῆκαι πρὸς τὰς μητέρας.

Γὰρ περὶ τῆς Κασσιανῆς κλείοντες, ἐπιτρέψατε ἡμῖν, ὦ χριστιαν-

καὶ Μητέρες, ν' ἀποτείνωμεν πρὸς Ὑμᾶς τὸν λόγον.

Ἀνατρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου.

Πρὶν κτυπήσῃ ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας ἐρμηνεύετε εἰς τὰ τέκνα σας ποῦ θὰ ὑπάγουν καὶ τί θὰ ἀκούσουν, ἀλλὰ, διὰ νὰ ἐρμηνεύσῃτε ταῦτα, πρέπει πρῶτον σεῖς νὰ γνωρίζητε τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας σας καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐορτῶν σας.

Ἡ ἱστορία τῆς Κασσιανῆς, εἶναι μία τῶν ὀραιότερων ἱστορικῶν διηγήσεων διὰ τὰ τέκνα καὶ ἰδίως διὰ τὰς θυγατέρας ὑμῶν.

Ἐμπνεύσατε εἰς τὰς θυγατέρας ὑμῶν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν

ἀφοσίωσιν αὐτῶν πρὸς τὸν Κύριον.

Διδάξετε αὐτάς ὅτι ὁ κόσμος καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ παρέρχεται, μία δὲ δόξα μένει ἀθάνατος, ἡ δόξα τῆς ἀρετῆς! «Πᾶς ὁ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος» εἶπεν ἡδὴ ὁ θεὸς Πλάτων. (Νομ. Ε, 728α).

Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔργου ἡμῶν ἀναφέρομεν ὀνόματα ἀρχαίων τινῶν χριστιανῶν γυναικῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Διηγεῖσθε εἰς αὐτάς τὸν βίον καὶ τὰ λαμπρὰ ἀξιώματα τούτων.

Συνηθίσατε τὰ τέχνα ἡμῶν ν' ἀγαπῶσιν ὅ,τι σοβαρόν, ὅ,τι ἄγιον, ὅ,τι συντελεῖ, ὅπως γίνωσι καλοὶ καὶ ἐνάρετοι ἄνθρωποι.

‘Ο ἄνευ θρησκευτικοῦ συν- αισθήματος ἄνθρωπος μυδέν.

Τίποτε δὲν ἀξίζει ὁ ἄνθρωπος, ὅσον πλούσιος καὶ ἂν εἶναι, ὅσον εὐτυχῆς ἐξωτερικῶς καὶ ἂν φανηται, ἄνευ θρησκείας ἄνευ πίστεως, ἄνευ ἠθικῆς.

Δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν μεγάλας θέσεις ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἂν δὲν ἔχωμεν ἀρετὴν, εἴμεθα ἀξιοθρήνητοι καὶ ἀξία περιφρονήσεως ὄντα.

Τί θὰ ᾔτο ἡ Κχσσιανὴ ἄνευ πίστεως, ἄνευ ἀρετῆς, ἄνευ ἠθικῆς; Τίς θὰ ἐγνώριζε ταύτην ἢ τίς θὰ ἐτίμα αὐτήν, ὅσον νῦν οἱ αἰῶνες τιμῶσι, συμπαθοῦσι καὶ ἀγαπῶσι ταύτην.

Ποῖον εἶναι τὸ αἷτιον, δι' ὃ ἡ Κκσσιανὴ καὶ αἱ λοιπαὶ ἄγιοι γυναῖκες τῆς Ἐκκλησίας τοσοῦτον τιμῶνται, εἰ μὴ μόνον ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγιότης τοῦ βίου αὐτῶν;

Τὰ διδάγματα ταῦτα θὰ διδασχθῶσι τὰ τέκνα σας παρ' ὑμῶν, ὧ εὐσεβεῖς μητέρες, ἂν σεῖς πρῶται προβάλλητε τὸ ἄμεμπτον τοῦ βίου ὑμῶν.

Δεῖξατε ἐμπράκτως ὅτι γλυκύ-τερος ὁ ξηρὸς ἄρτος ἀπὸ συβρι-τικῆς τραπέζας, ὧν σκοπὸς ἡ δια-φθορὰ καὶ ἡ ἀτιμία.

Ἐνισχύσατε εἰς τὸν οἶκον ὑμῶν τὴν ἔντιμον ἐργασίαν ἢ τὴν ἀνὴ-οικον μετ' εὐμαρείας ἀργίαν.

Λιτὸν φόρεμα ἐναρέτου κόρης

εἶναι πολὺ βαρυτιμότερον ἀτίμων χρυσοῦφάντων ἀμφιέσεων.

Τὸ ἔνδοξον παρελθὸν καὶ ὁ ὑψηλὸς προορισμὸς τῆς Ἑλληνίδος μητρός.

Ἡ Ἑλληνὶς μήτηρ ἠλευθέ-ρωσε τὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἑλληνὶς μήτηρ ἐγέννησε καὶ διεθέρμανε εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τοὺς νέους ἥρωας, οἵτινες μὲ τόσῃν ἀγάπῃν, μὲ τόσῃν προθυμίᾳ ἀπέθανον, ἐμαρτύρησαν καὶ ἐσουβλίσθησαν γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγίαν καὶ τῆς Πατρίδος τὴν Ἑλευθερίαν.

Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀναστενά-ζοντος λοιποῦ Γένους δὲν θὰ γίνη διὰ τῆς παραδοχῆς τῶν δια-

στρεφόντων τὴν ἀπλότητα τῆς
καρδίας μυθιστορημάτων οὐδὲ
διὰ τῆς ἀνατροφῆς ξένων καὶ
ὀθνείων ἡθῶν καὶ ἐθίμων παρὰ
τὰ ἀπλὰ καὶ ἄγιστα ἔθιμα τῶν
ἡμετέρων ἀγίων προγόνων.

Ἡ Ἑλληνικὴ Χριστιανικὴ οἰ-
κογένεια ἐμεγαλοῦργησεν ἐν τῇ
ἀπλότητι αὐτῆς· ὠπισθοδρόμησε
δὲ δυστυχῶς ἐν τῇ μεγαλομανίᾳ
τῆς μιμήσεως τῶν ξένων.

Ἡ Ἑλληνὶς μήτηρ εἶναι ἡ
στρόφιγξ τοῦ ἔθνους· ἀπ' αὐτὴν
ἀναμένει ἡ Ἐκκλησία τὸν ἱερέα,
ἡ Πολιτεία τὸν στρατιώτην καὶ
τὸ Ἔθνος τὸν χρηστὸν καὶ ἐνάρρε-
τον πολίτην.

Ἡ Ἑλληνὶς μήτηρ εἶναι τὸ
πᾶν, ἀλλὰ τὸ πᾶν τοῦτο δὲν θέ-

λει συντελεσθῇ, ἂν αἱ Μητέρες
δὲν ἀναθρέψωσι τὰ τέκνα αὐτῶν
ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου.

Εἴθε οἱ λόγοι ἡμῶν νὰ εὗρωσι
καὶ μικρὰν ἔστω ἡχώ, τὸ δὲ λιτὸν
τοῦτο διήγημα τῆς Κασσιανῆς
εἴθε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἡθικὸν ἀ-
νάγνωσμα εἰς τὰς μητέρας, εἰς
τοὺς νέους καὶ πρὸ παντὸς εἰς
τὴν εὐσεβῆ καὶ αἰδῆμονα θήλειαν
νεότητα.

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἡμετέρας μονογραφίας περὶ τῆς Κασσιανῆς ἀτυχῆς ιδέα εἶχεν ἐμπνεύσει τινὰ συμφεροντολογίας χάριν νὰ κενώσῃ ὀλόκληρον φαῦλον καὶ ἀνήθικον λίβελλον εἰς βάρος τῆς ἱερᾶς ταύτης ὑπάρξεως τῆς ὑμνωδοῦ μοναχῆς Κασσιανῆς.

Τὸ περιοδικὸν «ἡ Ἀλήθεια» παρακαλέσασα, ὅπως δημοσιεύσω τὴν ἀληθῆ ἱστορίαν τῆς ἱερᾶς ταύτης μοναχῆς, ἐθεώρησε καθήκον αὐτῆς νὰ προτάξῃ τὰ ἑξῆς :

Ἡ ΑΛΗΘΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΣΣΙΑΝΗΣ

»Προσεχῶς θέλομεν δημοσιεύσει ὠραιότατην, συγκινητικὴν καὶ ἀληθινὴν ἱστορίαν τῆς ὠραίας καὶ περικαλλοῦς ὑμνογράφου τῆς ἐκκλησίας, τῆς Κασσιανῆς, ἥς πασίγνωστον τὸ ὠραιότατον τροπάριον τῆς Μ. Τετάρτης «Κύριε, ἰ, ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις».

»Οὐδεμία γυνὴ εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἔτυχε περισσοτέρας συμπαθείας καὶ προσοχῆς ἀπὸ τὴν Κασσιανήν, ἀλλὰ καὶ οὐδεμία γυνὴ δὲν παρεξηγήθη τόσον φρικωδῶς ἐσχάτως ἀπὸ τοῦ κατὰ χιλιάδας κυκλοφορήσαντος μυθιστορήματος ὑπὸ τὸ ὄνομα *Κασσιανή*, ὅσον ἡ τόσον ὠραία, ἀλλὰ καὶ τόσον ἀγία Κασσιανή.

Τὰ φορικτὰ ἐπακόλουθα τοῦ λιβελλου.

»Εἶναι ἀνυπολόγιστος ἡ ἠθικὴ
ζημία, ἥς πρόξενον ἐγένετο τὸ κα-
τάπτυστον τοῦτο μυθιστόρημα εἰς
τάς καρδίας τῶν εὐλαβῶν ἀνδρῶν
τε καὶ γυναικῶν.

»Μέχρι τοῦδε ἔτρεχον τὰ πλή-
θη, ὅπως ἀκούσωσι τὴν ἁγίαν ὕμνω-
δὸν καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν
τοῦ σκανδαλώδους τούτου λιβελ-
λογραφήματος ἡ ἐνάρετος Κασ-
σιανὴ παρεστάθη ὡς κοινὴ γυνή,
ὡς ἀμαρτωλὸς γυνή καὶ φεῦ! ὡς
παλλακίς τοῦ Αὐτοκράτορος Θεο-
φίλου.

»Πῶς θέλετε πλέον νὰ σταθῇ
εἰς τὸ ὕψος τῆς ἡ ἱερᾶ ὑμνολογίας

τῆς Κασσιανῆς, ὅταν ὁ χριστια-
νὸς ἀναγινώσκων τὸ τερατούργημα
τοῦτο ἐντελῶς ἀνιστόρητα καὶ
ἀνύπαρκτα πράγματα διδάσκεται
περὶ ταύτης;

Προδέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ !

»Εἶναι νὰ φρίξῃ τις ἢ ὄχι, ὅταν
μία τοιαύτη ἱερὰ καὶ εὐγενὴς
ποιητικὴ ὑπαρξίς ἀπλῶς χάριν
πενταρολογίας παρεστάθη ὡς πόρ-
νη καὶ ἀναξία πάσης ἠθικῆς
γυνή; Καὶ ἔμως δὲν εἶδομεν τὴν
Ἱερὰν Σύνοδον ἀποδοκιμάζουσαν
καὶ καθησυχάζουσαν τὰς ἐξεγερ-
θείσας συνειδήσεις τῶν Χριστια-
νῶν, ὅτι ὅλον αὐτὸ τὸ περὶ ταύ-
της μυθιστόρημα δὲν στηρίζεται

ἐπὶ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' εἶναι ἀπλῶς ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως ἀπόδλητον ἔργον, ἀνάξιον προσοχῆς, κηρύττουσα αὐτὸ νόθον καὶ μόνον χάριν πενταρολογίας συρραφέν ἐκ τοῦ παρχρηῖμα. Ἐν ᾧ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ὡς θεμελιοφύλαξ τῆς πίστεως ὑποχρεοῦται ἐκάστοτε ἐν παρομοίαις περιστάσεσι νὰ ἀκούῃ περιδομβοῦσαν εἰς τὰ ὥτά της τὴν θείαν φωνήν τοῦ Ἀποστόλου: «Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμεῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους...» (Πράξ. Κ, 28.).

» Ἰσως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος σιγῶσα ἐγκρίνει ὅτι ἡ Κασσιανὴ ἦτο φαῦλον γύναιον καὶ πλέον οὔ. Ἀλλως δὲν ἐξηγεῖται ἡ σιωπὴ τῆς

Ἱερᾶς Συνόδου, ἥτις πρώτη ἐκ καθήκοντος καθ' ὅλας τὰς Κυριακάς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς ὤφειλε νὰ βροντοφωνήσῃ εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ὅτι τὸ κυκλοφοροῦν βιβλίον, ἡ *Κασσιανή*, εἶναι ἀπλῶς μυθιστόρημα, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχον πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅτι εἶναι ἔργον ἀνάξιον προσοχῆς χαλκευθὲν καὶ τυπωθὲν μόνον πρὸς αἰσχροκέρδειαν. Καὶ ὅπερ φοβερόν, ὅχι μόνον δεσποινίδας, ἀλλὰ καὶ ἀπλοῦς ἱερεῖς ἠκούσαμεν νὰ πιστεύωσιν ὅτι ἡ Κασσιανὴ ἦτο ἡ ἐν ἡμαρτίαις γυνή, ἡ πόρνη καὶ ἀνῆθικος μοναχή, ἡ συγγράψασα ἄλλως τόσον ὠραίους καὶ τόσον λαμπροὺς ὕμνους τῆς Ἐκκλησίας.

**Ἡ Κασσιανὴ περιβεβλη-
μένη τὸ κῦρος τῆς ἱστο-
ρικῆς ἀληθείας.**

» Καὶ ὥς διὰ τοῦ ἀναγνώσμα-
τος, ὅπερ εἰδικῶς ἐγράφη χάριν
τῶν ἀναγνωστῶν τῆς « Ἀλη-
θείας », ἡ Κασσιανὴ θὰ διέλθῃ
πρὸ τῶν ἀναγνωστῶν ἐν ὅλῃ αὐ-
τῆς τῇ εἰδυλλιακῇ ἱστορίᾳ, ἐν
ὅλῃ αὐτῆς τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἱστο-
ρίᾳ, ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ποιητικῇ
καὶ θρησκευτικῇ δράσει.

» Ὁ Θεόφιλος—ἡ Κασσιανὴ—
τὸ μῆλον—ἡ συζήτησις—ἡ Εὐ-
δοκία—ἡ Μονὴ τῆς Κασσιανῆς—
ἡ εἰς αὐτὴν ἐπίσκεψις τοῦ αὐτο-
κράτορος—ἡ συγγραφὴ τοῦ Κύριε,
ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις—ἡ προσ-

θήκη τοῦ αὐτοκράτορος—ἡ ἀνά-
γνωσις ταύτης ὑπὸ τῆς Κασσι-
ανῆς καὶ ὁ ἐπίλογος τοῦ ὕμνου,—
ἡ ἀθανασία καὶ ἡ ἀρετὴ τῆς
Κασσιανῆς—ἡ γενναιότης, μεθ' ἧς
οὔτε κατεδέχθη καὶ καίτοι γυνὴ
ἡ μοναχὴ αὕτη νὰ ἴδῃ πλέον τὸν
ἀπότομον Θεόφιλον, τὸν πανίσχυ-
ρον αὐτοκράτορα τοῦ μεγαλειτέρου
θρόνου τοῦ κόσμου,—εἶναι τὰ θέ-
ματα, ἅτινα μετὰ ζηλευτῆς ἱστο-
ρικῆς ἀκριβείας καὶ ἐγνωσμένης
ρητορικῆς εὐφραδείας θέλει περι-
γράψει ὁ ἐμπνευσμένος ὑφηγητὴς
τῆς Θεολογίας, ὁ σοφὸς χριστιανὸς
ἀρχαιολόγος, οὗ γνωστὸν ὅτι ἡ
καρδίᾳ δὲν πάλλει ἢ διὰ μόνον τὸ
ἠθικὸν συμφέρον καὶ μεγαλεῖον
τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος.

»Ἐχομεν πολλοὺς θεολόγους συγγραφεῖς τοιούτους, ὡς τὸν κ. Λαμπάκη; Ἄς βεβχιωθῶσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, ὡς εἶναι ἤδη βεβχιωμένον ὅλον τὸ ἔθνος τῆς δούλης καὶ ἐλευθέρης Ἑλλάδος, ὅτι ΕΝΑ μόνον ἔχομεν τοιοῦτον θεολόγον ὑψηλὰ ἀτενίζοντα καὶ ὑψηλὰ φρονοῦντα. Διὰ τὴν ἐννοήσῃ τις τὸν κ. Λαμπάκην πρέπει νὰ τὸν πλησιάσῃ, πρέπει νὰ ὁμιλήσῃ μετ' αὐτοῦ διὰ τὴν δυνηθῇ, τότε καὶ μόνον νὰ ἐννοήσῃ, οἷας περιωπῆς ἀνὴρ εἶναι ὁ συγγραφεὺς καὶ ἔντιμος ἡμῶν συνεργάτης.

Ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια.

»Δὲν πρέπει νὰ μείνῃ κανεὶς ὅστις νὰ μὴ ἀναγνώσῃ τὸ θαυμά-

σιον, τὸ πρωτότυπον, τὸ ἐξόχου ἐνδιαφέροντος ἀνάγνωσμα τοῦτο τῆς Κκσσιανῆς, καὶ μάλιστα ὅσοι εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ πέσωσι θύματα τῶν φοβερῶν καὶ ἐγκληματικῶν ἀνακριβειῶν τοῦ λιβελλογραφήματος τῆς Κκσσιανῆς. Ὅ,τι δὲν ἔπραξεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὸ πράττει ἡ «Ἀλήθεια», θερμῶς παρκαλέσασα τὸν ἔνθεον ἄνδρα, ὅπως διαφωτίσῃ τὰ πλήθη τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν, ἂν πραγματικῶς τοιαύτη γυνὴ ἦτο ἡ Κκσσιανὴ καὶ ἐν γένει πῶς ἔχει ἡ ἱστορία τοῦ συμπαθεστάτου καὶ ὠραιοτάτου αὐτῆς τροπαρίου, ὅπερ ἐπὶ τόσους αἰῶνας συγκινεῖ τὰ πλήθη τῶν πιστῶν, ἅτινα τὸν ἀσφυκτικῶς συνωθοῦνται ὑπὸ

τοὺς θόλους τῶν ὀρθοδόξων ναῶν,
ὅπως ἀκούσωσι τὸ μέ τήσιν χά-
ριν, μέ τήσιν θρησκευτικὴν ποιή-
σιν καὶ τήσιν ἁρμονικὴν μελω-
δίαν τροπάριον τῆς διασήμεου καὶ
ἀγίας παρθένου Κασσιανῆς.

Εἰκόνες καὶ νομίσματα.

»Τὸ ἀνάγνωσμα τοῦτο θέλουν
περικοσμήσει καὶ πισταὶ εἰκόνες
τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου, ὡς καὶ
τῆς διαδεχθείσης τὴν Κασσιανὴν
αὐτοκρατεῖρας Θεοδώρας, ληφθεῖ-
σαι ἐξ αὐτῶν τῶν συγχρόνων νο-
μισμάτων τοῦ αὐτοκράτορος Θεο-
φίλου.

»Εἵμεθα εὐγνώμονες εἰς τὸν ὑ-
πέροχον φίλον τῆς «Ἀληθείας»
κ. Αἰμπακην, εὐχρεστηθέντα ἐν

μέσῳ τῶν μυρίων περισπασμῶν
αὐτοῦ καὶ φροντίδων νὰ συγγράψῃ
τόσον λαμπρὸν διήγημα περὶ τό-
σον ὠραιοτάτου καὶ ποιητικωτά-
του θέματος, οὗ ἐν περιλήψει γε-
νικὰς γραμμὰς εἶχεν ἤδη δημο-
σιεύσει εἰς τὰς «Ἀθήνας», κατὰ
τὴν Μ. ἐβδομάδα.

»Πρὸ παντὸς προκαλοῦμεν τὴν
προσοχὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου,
ὅπως μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνα-
γνώσεως τῆς ἱστορίας ταύτης τῆς
Κασσιανῆς, ἥτις θέλει διέλθῃ διὰ
τῆς «Ἀληθείας», ἐκφέρῃ τὴν
γνώμην αὐτῆς τί πρέπει νὰ πρε-
σβεύῃ ὁ Χριστιανὸς περὶ τῆς Κασ-
σιανῆς, ὅτι αὕτη ἦτο κοινῶν ἡθῶν
γυνὴ τυχαία ἢ ἱερὰ ὑμνωδὸς καὶ
ἀγνή μοναχὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ ἅγια τοῖς κυρίν.

» Αἴφνης ἐπεφάνη ἀφ' ἐαυτοῦ ὁ ἔνοχος Α. Ν. Κυρικκός, συγγραφέα ἐαυτὸν ἀποκαλῶν τῆς Κασσιανῆς καὶ τὴν μὲν « Ἀλήθειαν » οἰκτίρων, ἡμᾶς δὲ περιϋβρίζων ἐπὶ ἀμαθείᾳ ὅτι « τὸ τροπάριον καλοῦμεν καὶ ὕμνον »! Ἀπίστευτον μὲν, ἀληθέστατον ὅμως! (Ἑσπερινή 17 Μαΐου 1910).

» Ὁ δὲ σοφὸς καὶ νῦν ἐν μακαριστοῖς διαπρεπὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἱεράρχης, ὁ Ρεθύμνου καὶ Αὐλοποτάμου Διονύσιος, μετὰ πόνου ψυχῆς καὶ βαρυαλγούσης καρδίας ἔγραψεν ἡμῖν τὰ ἑξῆς :

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἀοιδίμου Διονυσίου.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΛΑΜΠΑΚΗΝ

Ἀγαπητέ μοι,

Εἶδον τὰ γραφέντα ὑπὸ σοῦ εἰς τὰς « Ἀθήνας » περὶ τῆς Κασσιανῆς. — Εἶδον μίαν ἑλλειψιν. — Νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἦτο κακόν, ἐὰν ἐκτύπας λιγάκι τὴν συκοφαντικὴν καὶ ἀνῆθικον βαναυσότητα τοῦ μυθιστοριογράφου τῆς, ὅστις νέαν μεμορφωμένην καὶ ἠθικῶς τελείως κατηρτισμένην μεταβάλλει αἴφνης εἰς πόρνην καὶ παλλακίδα τοῦ αὐτοκράτορος. Εἶνε ἀληθῶς φοβερά ἡ διαστροφή αὕτη τῆς ἱστορίας τῆς δυστυχοῦς ἐκείνης.

Παρατηρῶ προσέτι ὅτι — τὸ

μετὰ τὸ—ὦν ἐν τῷ παραδείσῳ
Εὐα τὸ δειλινόν...—τεθὲν—Ἀ-
μαρτιῶν μου τὰ πλήθη καὶ κρι-
μάτων Σου ἀβύσσους τίς ἐξιχνιά-
σει, ψυχοσῶστα Σωτήρ μου—εἶνε
ἐντελῶς ξένον πρὸς τὸ θέμα τοῦ
δοξαστικοῦ—μαρτυρεῖ δὲ κατ'
ἐμὲ αὐτὴν τὴν παρέμβασιν προσ-
ώπου, σχόντος σπουδαίαν ἐπί-
δρασιν ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ γρά-
φοντος.

Ἡ Κασσιανὴ ἀπροσδοκῆτως
καταληφθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀφίξεως
τοῦ Αὐτοκράτορος ἀπεσύρθη. Ὁ
Αὐτοκράτωρ παρενέβαλε τὴν πε-
ρικοπὴν ἐκείνην σχετίζων τὴν ἀ-
πόκρυφον τῆς Κασσιανῆς, ἀφ' οὗ
ἤκουσε τὸν κρότον τῶν ποδῶν
τοῦ αὐτοκράτορος, πρὸς τὴν ἀ-

πόκρυφον τῆς Εὐας (ἀλλ' ἐκεῖ
ἐκρύβη ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς φωνῆς
τοῦ Κυρίου). Ἡ Κασσιανὴ μετὰ
τὴν ἀναχώρησιν τοῦ αὐτοκράτο-
ρος ἐπανῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον
τῆς—εἶδε τὴν προσθήκην—ἐσε-
βάσθη τὴν προσθήκην, ἀλλὰ καὶ
μὴ δυναμένη νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐ-
πίσκεψιν ταύτην τοῦ αὐτοκράτο-
ρος, θεωροῦσα δὲ αὐτὴν κατὰ θέ-
λησιν τοῦ Θεοῦ γενομένην—τα-
πεινοῦται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ—
Ἀμαρτιῶν μου τὰ πλήθη—ἀλλὰ
καὶ θαυμάζει τὸ ἀνεξιχνίαστον
τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ ἀν-
θρώπου—Καὶ κριμάτων σου ἀ-
βύσσους—καὶ ἰδίᾳ τῶν κριμάτων
τῶν ἐκδηλωθέντων αὐτῇ διὰ τῆς
ἐπισκέψεως τοῦ Αὐτοκράτορος.—

Καὶ ζητεῖ παρὰ τοῦ Θεοῦ νὰ ἔχῃ ταύτην ὑπ' ὄψει «Μή με τὴν σὴν δούλην παρίδῃς ὁ ἀμέτρητον ἔχων τὸ ἔλεος. — Ὁλόκληρος ἡ μετὰ τὴν αὐτοκρατορικὴν προσθήκην περικοπὴ εἶνε σχετικὴ οὐχὶ πρὸς τὴν ἀμαρτωλόν, τὴν ἀλείψασαν μύρω τοὺς πόδας τοῦ Σωτῆρος, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν γράφουσιν τὸ γεμᾶτο καρδιᾶ καὶ πόνο τῆς ψυχῆς τροπᾶριον ἐκεῖνο». † Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Διονύσιος

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ὑπῆρξε καὶ τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ σοφοῦ ἱεράρχου.

Κρίσεις ἐφημερίδων.

Ἐκ τῶν δημοσιευθεισῶν κρίσεων περὶ τῆς ἐν τῇ «Ἀλη-

θείᾳ» (κατὰ Ἰούνιον 1910) δημοσιευθείσης διατριβῆς ἡμῶν περὶ τῆς Κασσιανῆς δημοσιεύομεν τὴν ἐν τῷ «Ἀστέρι» τῆς Τήνου (13 Μαΐου 1910) δημοσιευθεῖσαν κρίσιν αὐτῆς περὶ τοῦ ἄρθρου ἡμῶν περὶ τῆς ἱερᾶς ὑμνωδοῦ.

»Περὶ τοῦ εὐγενοῦς καὶ διακεκριμένου τούτου τῆς πατρίδος μας τέκνου, τοῦ ὑψηλὴν κατέχοντος θέσιν ἐν τε τῇ Θεολογίᾳ καὶ Χριστιανικῇ Ἀρχαιολογίᾳ, πολλὰ τὰ κολακευτικὰ ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ ἐγκρίτῳ συναδέλφῳ Ἀθηνῶν «Ἀληθείᾳ».

»Ὁ κ. Λαμπάκης θλιβόμενος ὅτι παρηρμηνεύθη καὶ διεστράφη ἡ ἀληθὴς ἱστορία τῆς ἐξόχου ποιητρίας ἐκκλησιαστικῶν ἁσμάτων

Κασσιανῆς, καὶ δὴ τοῦ ὑψιπετοῦς τροπαρίου, τοῦ ψαλλομένου τὴν Μεγάλην Τρίτην «Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή», ἅμα δὲ παρεστάθη αὕτη ἀπὸ ἀγίας γυναικὸς εἰς κοινὴν καὶ ἐστερημένην πάσης ἠθικῆς γυναικα, ἀνέλαβε νὰ δημοσιεύσῃ ἐν τῇ εἰρημένῃ συναδέλφῳ τὴν ἀληθῆ αὐτῆς ἱστορίαν μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας καὶ ῥητορικῆς εὐφραδείας, ἥς τὴν κλειῖδα κατέχει ὁ γλυκὺς καὶ ἐμπνευσμένος κ. Λαμπάκης, ὑψηλότης τῆς Θεολογίας.

Τὸ φῶς τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας.

»Τὸ ἐν λόγῳ ἔργον εἶναι τοσοῦτον σπουδαῖον, καθόσον μέλλει

νὰ ἀνατρέψῃ ῥυπαρὰ χαλκεύματα καὶ νὰ ἀνυψώσῃ ἐν τῇ κοινῇ γνώμῃ τὴν ὑπέροχον ἐκείνην γυναῖκα, ἥς αἱ στροφαί, ἀπαύγασμα ποιητικῆς καρδίας, κοσμοῦσι τὴν Ἐκκλησίαν μας, καὶ ἦν ἀνοήτως καὶ ἀσεβῶς ἐποίησαν μυθιστόρημα ἀνυπόστατον.

»Εἶνε παντὸς συγχχαρητηρίου ἀνώτερος ὁ κ. Λαμπάκης, διότι ἐν τῇ πράξει ταύτῃ καταφαίνεται ἡ θερμὴ αὐτοῦ εὐλάβεια πρὸς τὰ ἱερὰ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, δικαίως δὲ ἀποκαλεῖ αὐτὸν ἡ Ἀλήθεια «Ἐνα καὶ μόνον Θεολόγον ἐν τῇ

Ἑλλάδι, ὑψηλὰ ἀτενίζοντα καὶ ὑψηλὰ φρονοῦντα»¹.

» Ἡμεῖς σεμνυνόμενοι ὅτι ὁ ἐπὶ πτερύγων τῆς δόξης φερόμενος κ. Λαμπάκης εἶναι τέκνον τῆς γλυκείας ἡμῶν πατρίδος συγχαίρομεν αὐτὸν ἐγκαρδίως εὐχόμενοι αὐτῷ πάντοτε τὴν ἐπιτυχίαν ἐν τοῖς κοπιώδεσιν ἔργοις αὐτοῦ, τοῖς μέλλουσι νὰ καθέξωσι περιφανῆ θέσιν ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συγγραμμασιν.

1) Εἰς ταῦτα ἡμεῖς ἀδιστακτικῶς καὶ ἀνυποκρίτως φρονοῦμεν ὅτι ἐσμέν ἀσπάλακες ἐν τῇ ἐπιστήμῃ.

«Αὐγούστου μοναρχήσατος ἐπὶ τῆς γῆς ἡ πόλιναρχία τῶν ἀνθρώπων ἐπάσατο...» (Σελ. 85) (Κασσα.ανή).

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ Ἰησοῦς Θεὸς ἢ ἄνθρωπος ;

Ἀπολογητικὴ μελέτη μετὰ τῆς ἱστορίας καὶ ὑμνολογίας τῆς ἐορτῆς.

Τιμᾶται.....λεπτὰ 50

Εὐρίσκεται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς
Ἑστίας, Σταδίου 44 Ἀθῆναι.

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

ΟΙ ΕΠΤΑ ΑΣΤΕΡΕΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ

ΗΤΟΙ

Ἱστορία, ἐρείπια, μνημεῖα καὶ νῦν
κατάστασις τῶν ἐπτὰ Ἐκκλησιῶν τῆς
Ἀσίας.

Τιμᾶται.....Δρ. 8.

Εὐρίσκεται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς
Ἑστίας, Σταδίου 44 Ἀθῆναι.

Ἐξεδόθη ἄρτι

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΝ

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ

τοῦ χριστιανοῦ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατὰ τὰ κείμενα τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

Μετὰ πολλῶν ὠραίων εἰκόνων καὶ ἄριστα τυπωμένον. σελ. 720.

Τιμᾶται Δρ. 2.—
Δεδεμένον..... » 2.50
Δεδεμένον δερμάτινον » 9.—

Εὐρίσκεται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας, Σταδίου 44 Ἀθῆναι.

Ἐξεδόθη ἄρτι

Γ. ΔΑΜΠΑΚΗ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΝ
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ

τοῦ χριστιανοῦ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατὰ τὰ κείμενα τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

Μετὰ πολλῶν ὡραίων εἰκόνων καὶ ἄριστα τυπωμένον. σελ. 720.

Τιμᾶται Δρ. 2.—

Δεδεμένον » 2.50

Δεδεμένον δερμάτινον » 9.—

Εὐρίσκεται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑοτίας, Σταδίου 44 Ἀθήναι.

Τιμᾶται λεπτῶν 80